

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на финансите

2020–2023

КОНВЕРГЕНТНА ПРОГРАМА

април 2020 г, България

КОНВЕРГЕНТНА ПРОГРАМА

2020–2023

Министерство на финансите
април 2020 г.

Съдържание

УВОД	3
ЧАСТ 1	
БЮДЖЕТНА ПОЛИТИКА В ОТГОВОР НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19	4
ЧАСТ 2	
ИКОНОМИЧЕСКИ ПЕРСПЕКТИВИ	6
2.1 Икономическо развитие през 2019 г.	6
2.2 Допускания за развитието на световната икономика	10
2.3 Икономически перспективи и циклично развитие	11
ЧАСТ 3	
ПРАВИТЕЛСТВЕН БАЛАНС И ДЪЛГ	18
3.1 Стратегия на политиката	18
3.2 Фактически баланси и актуализирани бюджетни планове за текущата година	20
3.3 Мерки, предприети в отговор на COVID-19	32
ПРИЛОЖЕНИЕ А	47
Табл. 1а: Макроикономически перспективи	47
Табл. 1б: Ценова динамика	48
Табл. 2а: Бюджетни прогнози на сектор „Държавно управление“	48

Списък на съкращенията

БВП	брутен вътрешен продукт
БНБ	Българска народна банка
ГДД	годишна данъчна декларация
ДДС	данък върху добавената стойност
ДДФЛ	данъци върху доходите на физическите лица
ДОО	държавно обществено осигуряване
ДСЗИ	друга системно значима институция
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСС 2010	Европейска система от сметки 2010
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗДБРБ	Закон за държавния бюджет на Република България
ЗКПО	Закон за корпоративното подоходно облагане
ЗМДВИП	Закона за мерките и действията по време на извънредното положение
КП	Конвергентна програма
КСО	Кодекс за социално осигуряване
МВФ	Международен валутен фонд
МФ	Министерство на финансите
НРС	Наблюдение на работната сила
НРТЕП	Нетни разходи за труд на единица продукция
пр. п.	процентен пункт
ПСР	Пакт за стабилност и растеж
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РМС	Решение на Министерския съвет на Република България
ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени
щ.д	щатски долар
EUR	евро
LIBOR	London Interbank Offered Rate (Лондонски междубанков лихвен процент)

УВОД

Конвергентната програма на Република България се изготвя ежегодно през април, въз основа на правилата на засиления Пакт за стабилност и растеж (ПСР) – нормативната рамка за координация на националните фискални политики на държавите-членки на ЕС. При подготовката на програмата се следват насоките, дадени в *Правилника за прилагане, съдържащ указания за прилагането на ПСР и насоки за формата и съдържанието на Програмите за стабилност и Конвергентните програми*¹.

Глобалната пандемия от COVID-19 и породените от това икономическа несигурност и невъзможност за изготвяне на реалистична средносрочна макроикономическа и бюджетна прогноза обусловиха промяна в стандартното съдържание на Конвергентната програма (КП). Форматът на програмата тази година следва Насоките на Европейската комисия (ЕК) за префокусиране и опростяване на съдържанието на програмата в резултат на пандемията.

Конвергентната програма се състои от три части: първа част, която описва общо бюджетната политика в отговор на пандемията; втора част, която прави преглед на икономическото развитие на страната; и част трета относно баланса и дълга на сектор „Държавно управление“ и мерките, предприети срещу COVID-19.

Фокусът на тазгодишната КП е върху 2020 г., като информацията в средносрочен план е ограничена до качествено описание на очакваните развития за консолидирания държавен дълг и дефицит, икономическите допускания и ефектите от предприетите мерки.

Конвергентната програма е съобразена с разпоредбите на Закона за публичните финанси, както и със заложените в Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2020 г. и неговата актуализация фискални параметри. Конвергентната програма е изготвена в съответствие и едновременно с актуализацията на Националната програма за реформи на Република България (НПР) за 2020 г.

В изпълнение на §8, ал. 2 от заключителните разпоредби към Закона за изменение и допълнение на ЗДБРБ за 2020 г., с одобряването от Министерския съвет на Конвергентната програма се считат за одобрени и макроикономическата прогноза, и средносрочната бюджетна прогноза, съгласно изискванията на §34 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г.

¹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>

ЧАСТ 1

БЮДЖЕТНА ПОЛИТИКА В ОТГОВОР НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19

Пандемията от COVID-19 оказва силно негативно въздействие върху всички държави членки на ЕС. Предприетите безпрецедентни мерки за ограничаване на разпространението на заразата и подсилване на здравните системи в повечето държави членки имат сериозни икономически последици. България, както много от държавите в Европа и света, използва всички налични ресурси за ограничаване на разпространението на заразата с COVID-19 и намаляване на последиците от нея върху здравето и живота на населението, социалния живот и икономиката като цяло. Измеренията на настъпилата криза, както за европейската, така и за световната икономика, все още не могат да бъдат цялостно оценени и реалистично прогнозирани. Очакванията са за значително забавяне и потенциално навлизане в рецесия през настоящата година, като всички прогнози са съпроводени с голяма степен на несигурност колко дълбоки ще са икономическите последици от предприетите действия за борба с пандемията. От друга страна, не е ясно и колко дълго и в каква степен мерките за социална изолация ще продължат да оказват негативен ефект върху вътрешното потребление. Ясно е обаче, че сериозните ограничения в противодействие на болестта ще имат значителни икономически последици и икономическото възстановяване ще започне едва след като заплахата от пандемията бъде ефективно овладяна.

България навлезе в кризата в добра кондиция от фискална гледна точка. Дисциплинираната и последователна политика за поддържане на положително или близко до балансирано салдо през последните години позволи да бъдат запазени буферите във фискалния резерв, което дава известно пространство за финансиране на неотложни мерки в сферата на здравеопазването и социалната политика, както и в подкрепа за бизнеса. Параметрите по изпълнението на бюджета, към момента на обявяване на ситуацията на извънредно положение в България, са добри, като по консолидираната фискална програма се отчита текущо превишение на приходите над разходите. Всички сценарии обаче, дори и тези с по-кратко и по-слабо забавяне на икономическата активност в България, очертават неблагоприятно развитие по линия на приходите и разходите през годината, което се отразява във влошаване на бюджетното салдо спрямо заложената цел в разчетите към ЗДБРБ за 2020 г. Очертаващата се невъзможност да бъдат постигнати заложените в ЗДБРБ за 2020 г. бюджетни приходи, както и необходимостта от осигуряване на допълнителни разходи в изпълнение на Закона за мерките и действията по време на действието на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., наложи изготвянето и приемането на актуализация на бюджета за 2020 г.

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2020 г. (ЗИД на ЗДБРБ за 2020 г.) бе окончателно гласуван от Народното събрание на 06.04.2020 г. и влезе в сила след неговото обнародване в Държавен вестник (обн. ДВ бр. 34 от 09.04.2020 г.)

В ЗИД на ЗДБРБ за 2020 г. се предвижда формиране на касов дефицит по консолидираната фискална програма (КФП) в размер на 3.5 млрд. лв. Дефицитът на сектор „Държавно управление“ се очаква да достигне 3.1% от прогнозния брутен вътрешен продукт (БВП). Следва да се отбележи, че това е временно отклонение от първоначално заложената бюджетна цел (балансирано бюджетно салдо на касова основа по КФП и минимален дефицит за сектор „Държавно управление“ от 0.1% от БВП) и допустима мярка по силата на активираната от ЕК обща предпазна клауза по линия на ПСР. Актуализацията на бюджета предвижда увеличаването на ограничението за поемане на нов държавен дълг до 10 млрд. лв. за годината спрямо първоначално определените до 2.2 млрд. лв.

Извънредната ситуация наложи и преосмисляне на досегашните цели, и пренасочване на средства към възникнали нови неотложни разходи. Основен приоритет на държавата е подкрепа на способностите на здравната система да се бори със заразата. На следващо място са: гарантирането работата на службите за сигурност, така че те да могат да помагат на здравната система, както и предприемането на мерки за облекчаване на удара върху икономиката, запазване на заетостта и подпомагане на най-засегнатите сектори на бизнеса.

Реализирането на цялостната стратегия и основните политически инициативи в отговор на пандемията COVID-19 изискват мобилизиране на значителни ресурси, в т.ч. финансови, като правителството се ангажира с осигуряването на средства от националния бюджет под формата на преки разходи и други операции в частта на финансирането, както и подкрепа чрез оперативните програми от програмен период 2014–2020 г. в размер около 870 млн. лв., с който да се финансират мерки от социално-икономически характер за подкрепа на непосредствено засегнатите от кризата лица и предприятия. Освен това са мобилизирани и други публични ресурси, в т.ч. и под формата на финансови инструменти, чиито ефект за подкрепа и възстановяване на икономическата активност се оценява на около 4.5 млрд. лв. По-подробно мерките са разписани в трета глава „Правителствен баланс и дълг“.

Наред с усилията си в борба с пандемията и своевременното преодоляване на последиците от нея, правителството очаква благоприятно решение относно едновременното присъединяване към Валутния механизъм II (ERM II) и към Банковия съюз.

Фискалната политика в средносрочен план ще бъде насочена и към запазване на устойчивостта на бюджетната рамка. В тази връзка, в настоящата актуализация на Конвергентната програма България потвърждава ангажимента си за постигане на средносрочна бюджетна цел за структурен баланс на годишна основа в размер на -1% от БВП.

ЧАСТ 2

ИКОНОМИЧЕСКИ ПЕРСПЕКТИВИ

2.1 Икономическо развитие през 2019 г.

2.1.1 Икономическо развитие

През 2019 г. БВП в България нарасна с 3.4%, което продължи започналата от 2015 г. тенденция на сравнително висок икономически растеж и доведе до ускорение на процеса на реална конвергенция спрямо средното равнище за ЕС. Растежът през годината бе воден от вътрешното търсене. Частното потребление се ускори и беше повлияно от положителните развития на пазара на труда, характерни за последните години, а също така и от нарастването на кредитите. Правителствените разходи продължиха да подкрепят растежа, а износьт на стоки се възстанови след слабото представяне през 2018 г.

Коефициентите на заетост и на икономическа активност на населението във възрастовата група 15-64 г. достигнаха исторически най-високите си стойности през 2019 г., съответно от 70.1% и 73.2%, а коефициентът на безработица се понижи до най-ниското си до момента равнище от 4.2%². Броят на заетите³ ускори темпа си на нарастване до 0.3%, с водещ принос от страна на сектора на услугите. Високото търсене на труд в икономиката обуслови нарастването на компенсацията на един нает с 6.1%, а реалният растеж на производителността на труда⁴ остана стабилен с темп от 3%. Номиналните разходи за труд на единица продукция⁵ (НРТЕП) забавиха растежа си до 3% през 2019 г. спрямо 6.3% през 2018 г.

Средногодишната инфлация за 2019 г. беше 2.5%, като остана близка до тази от предходната година, съответно 2.6%. Външните фактори за нарастване на потребителските цени бяха ограничени от понижението в международните цени на петрола и неенергийните суровини. Разходната конкурентоспособност на икономиката бе подкрепена от умерено нарастване на НРТЕП. Цените на жилищата продължиха да се повишават, но с по-бавни темпове. Развитието им бе в съответствие с основни фундаментални фактори.

² По данни от Наблюдението на работната сила (НРС).

³ Съгласно дефиницията на ЕСС 2010.

⁴ Показателят е изчислен като отношение между БВП по постоянни цени и броя на заетите лица, съгласно дефиницията на ЕСС 2010.

⁵ Показателят е изчислен като отношение между компенсацията на един нает по текущи цени и БВП на един зает по постоянни цени, съгласно дефиницията на ЕСС 2010.

През 2019 г. по текущата и капиталовата сметка бе отчетен значителен излишък в размер на 3.3 млрд. евро (5.5% от БВП). Положителните салда по двете сметки отразиха стабилната външна позиция на страната от 2011 г. насам, която през 2019 г. бе подкрепена от добрите резултати при износа, в ситуация на нестабилна външна среда, както и на трансферите за страната по линия на евро фондове. Излишъкът при търговията със стоки и услуги се увеличи до 3.4% от БВП, като определящо значение за подобрието на баланса по текущата сметка през 2019 г. имаше и спадът на дефицита по първичния доход (с 1.7 пр. п.) до 2.8% от БВП. От септември 2018 г., в резултат на спада на brutния външен дълг и най-вече на нарастването на brutните външни активи, страната е нетен кредитор за останалата част от света.

2.1.2 Паричен сектор

Основната цел на паричната политика в България е поддържане на ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица. Постигането на тази цел се осъществява чрез режим на паричен съвет с фиксиран валутен курс на националната валута към еврото.

Към декември 2019 г. пазарната стойност на международните валутни резерви на България – актив по баланса на управление „Емисионно“⁶ на Българската народна банка (БНБ) възлезе на 24.8 млрд. евро, като отбеляза намаление с 236.6 млн. евро на годишна база. Съгласно принципите на функциониране на паричния съвет динамиката на международните валутни резерви съответстваше на намаление на балансовата стойност на пасивите на управление „Емисионно“. Основно влияние за намалението на пасивите на управление „Емисионно“ оказаха понижението на банковите резерви поради по-ниските свръхрезерви на банките и в значително по-малка степен свиването на депозита на правителството в БНБ. Към края на декември 2019 г. валутните резерви осигуряваха покритие на 8.2 месеца внос на стоки и нефакторни услуги, а съотношението им към краткосрочния външен дълг на страната беше 294.8%.

Продължаващото увеличение на доходите от труд и засилването на темпа на нарастване на brutния опериращ излишък общо за икономиката при запазване на висока склонност към спестяване на икономическите агенти благоприятстваха възходящата динамика на широките пари през 2019 г. Липсата на сигурна алтернатива на депозитите в банките представляваше допълнителен фактор за растежа на широкия паричен агрегат. Към декември 2019 г. годишният растеж на МЗ се ускори до 9.9% (8.8% в края на 2018 г.). Основен положителен принос за растежа на широките пари продължиха да имат овърнайт депозитите, които в условията на исторически ниски нива на лихвените проценти останаха предпочитана форма на спестяване както за фирмите, така и за домакинствата.

През 2019 г. благоприятната макроикономическа среда, ниските равнища на лихвените проценти и запазващият се висок приток на привлечени средства в банковата система допринесоха за запазване на сравнително висок темп на нарастване на кредита за нефинансовите предприятия и домакинствата. Към декември кредитът за нефинансовите предприятия отбеляза нарастване с 5.9% на годишна база (5.4% в края на 2018 г.). След изчерпването на базовия ефект от включването на нова отчетна единица в обхвата на паричната статистика, от началото на второто тримесечие на 2019 г. кредитът за дома-

⁶ Пазарната стойност на международните валутни резерви включва измененията от трансакции, валутнокурсови разлики и ценови преоценки.

кинствата следваше тенденция на ускорение, основен принос за която имаха жилищните кредити. Приносът на потребителските кредити се запази относително стабилен в периода април-декември. Към края на 2019 г. растежът на общия размер на кредита за домакинствата възлезе на 9.5% на годишна база (11.2% през декември 2018 г.).

През 2019 г. дейността на банковия сектор се осъществяваше при съблюдаване на капиталовите и на ликвидните изисквания и при нива на доходност, позволяващи подобряване на капиталовата позиция на кредитните институции⁷.

Капиталовата позиция на банковата система остана стабилна, а показателите продължиха да се отличават с нива, по-високи от минималните регулаторни и от пруденциалните изисквания. През периода бяха въведени допълнителни капиталови изисквания, като всички банки разполагаха с базов собствен капитал от първи ред над изискуемия минимум и спазваха изискванията за капиталови буфери. Общата капиталова адекватност на банковата система остана висока на ниво от 20.21% в края на годината (20.38% през декември 2018 г.), в това число адекватността на капитала от първи ред беше 19.55% (19.41% през декември 2018 г.). В края на периода превишението на капитала над регулаторния минимум по Стълб 1 възлезе на 8.0 млрд. лв., или с 0.9 млрд. лв. повече спрямо 2018 г. Превишението над капиталовите изисквания и капиталовите буфери през годината намаля с 0.6 млрд. лв. до 3.3 млрд. лв., като предпоставка за това бяха растежът на рисковите експозиции и на изчислените на тази база необходими капитал и буфери, както и въведените през 2019 г. допълнителни изисквания. Печалбата на банковата система към 31 декември 2019 г. възлезе на 1.7 млрд. лв., като размерът ѝ бе сходен до отчетения за 2018 г. Поради по-високия темп на растеж на активите и на балансовия капитал съотношенията за възвръщаемост на активите (ROA) и на капитала (ROE) се понижиха и в края на декември 2019 г. възлязоха съответно на 1.47% и 11.64% (при 1.58% и 11.97% в края на 2018 г.).

През 2019 г. продължи тенденцията към подобряване на показателите за качеството на активите на банковата система. Брутният размер на необслужваните кредити и аванси намаля с 663 млн. лв. (9.8%) до 6.1 млрд. лв. в края на годината, докато общите брутни кредити и аванси се увеличиха с 5.4 млрд. лв. (6.1%). В резултат, делът на брутните необслужвани кредити и аванси в общите брутни кредити и аванси се понижи с 1.1 процентни пункта до 6.5% в края на 2019 г. (7.6% в края на 2018 г.). Тенденцията на понижаване на брутните необслужвани кредити и аванси беше съпроводена от спад и при степента на тяхното покритие с присъщата обезценка до 48.6% в края на годината (при покритие от 51.4% в края на 2018 г.). Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси⁸, която представлява потенциалният кредитен риск в баланса на банковата система, намаля с 4.5% до 3.2 млрд. лв. в края на 2019 г., а делът ѝ в нетните кредити и аванси се понижи до 3.5% (3.9% в края на 2018 г.). Размерът на остатъчния риск остана изцяло покрит от превишението на общия капитал над капиталовите изисквания.

Ликвидната позиция на банковата система през годината остана стабилна, като при всички кредитни институции надвишаваше минималното изискване от 100%. В края на

⁷ Оценката за състоянието на банковата система е въз основа на данни от надзорните отчети на индивидуална база към края на декември 2019 г., получени до 3 април 2020 г. и към края на декември 2018 г., получени до 7 март 2019 г.

⁸ Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси е изчислена по методиката на ЕБО, като брутният им размер е намален с натрупаната обезценка за тази класификационна категория.

2019 г. съотношението на ликвидно покритие (LCR) на банковата система се понижи до 269.9% (294.1% в края на 2018 г.), но остана значително над регулаторното изискване.

Съгласно своя мандат, БНБ осъществява надзор върху банките с цел поддържане стабилността на банковата система. През 2019 г. основа за ефективното изпълнение на макропруденциалния мандат на БНБ беше редовно провежданят и комплексен анализ на тенденциите в банковата система. Въведените макропруденциални инструменти бяха подпомогнати от периодични оценки на цикличните и системни рискове в банковата система, измервани по утвърдени методики, насоки и най-добри практики. През 2019 г. бе извършен ежегоден преглед на идентифицираните като други системно значими институции (ДСЗИ) и определените за тях нива на капиталов буфери. При този преглед съобразно методологията бяха определени нива на буфер на осем кредитни институции. При извършената оценка на структурните рискове в банковия сектор беше потвърдено нивото на прилагания буфер за системен риск (3%). От октомври 2019 г. влезе в сила положително ниво (0.5%) на антицикличния капиталов буфер, приложим към местни кредитни рискови експозиции. С цел увеличаване на устойчивостта на банковия сектор спрямо потенциални неблагоприятни тенденции в икономическата среда, през 2019 г. Управителният съвет на БНБ последователно повиши нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към местни кредитни рискови експозиции, от 0.5% до 1.0%, в сила от 1 април 2020 г., и до 1.5% от началото на 2021 г.

През 2019 г. дейността на банковия надзор продължи да се осъществява при прилагане на европейската регулаторна рамка, приложима спрямо кредитните институции, с акцент върху последователното прилагане на делегираните актове на Европейската комисия, както и на насоките на Европейския банков орган и препоръките на Европейския съвет за системен риск.

През 2019 г. БНБ участва в процеса, свързан с подаденото от България на 18.07.2018 г. заявление за установяване на тясно сътрудничество между Европейската централна банка и БНБ и присъединяване към Единния надзорен механизъм при присъединяване на българския лев към Валутния механизъм II (ERM II). БНБ оказва съдействие на Европейската централна банка по отношение на спецификата на българската банкова система във връзка с извършената от Европейската централна банка (ЕЦБ) цялостна оценка, включваща преглед на качеството на активите и стрес тест на шест български банки. Цялостната оценка по отношение на избраните банки беше извършена от ЕЦБ съгласно приети от нея методология и макроикономически сценарии за целите на стрес теста. Резултатите, публикувани на интернет страницата на ЕЦБ през юли 2019 г., показаха висока устойчивост на българския банков сектор като цяло. Според резултатите всяка от шестте банки изпълнява пруденциалните изисквания на чл. 92 на Регламент (ЕС) №575/2013 на Европейския парламент и на Съвета. При прилагане на утежнения макроикономически сценарий на стрес теста при две банки бе отчетена необходимост от повишаване на капиталовата позиция. Тези банки подготвиха капиталови планове, чието изпълнение е в ход и през 2020 г. В контекста на установяване на тясно сътрудничество през 2019 г. продължи активната работа по синхронизирането на надзорните и пруденциалните практики на БНБ с тези на Европейската централна банка, на вътрешните правила и процеси и на информационните потоци между двете институции.

Банковият сектор в България завърши 2019 г. с много добри общи показатели и положителни тенденции на развитие – висока капиталова адекватност и ликвидност, подобряващо се качество на активите и исторически най-висока годишна печалба за банковата система.

2.2 Допускания за развитието на световната икономика

Икономическата активност в световен мащаб се забави през 2019 г., отчитайки най-ниския растеж на БВП от 2009 г. насам. Съществен принос за това имаха нарастващите търговски спорове, които се отразиха както на развитите, така и на развиващите се страни, и в началото на 2020 г. продължаваха да бъдат основен фактор при формиране на очакванията за икономическата динамика.

Същевременно глобалната картина в началото на 2020 г. бе променена от пандемията COVID-19. Икономическите последици от разпространението на коронавируса в целия свят ще са значителни. Директните ефекти се проявяват в нарушаване на световните вериги на доставка, спад в крайното търсене на стоки и услуги, спад на туризма (особено в международен план) и на бизнес пътуванията, ограничения в някои производства, намаление на заетостта и доходите от труд. Бизнес климатът и очакванията на потребителите се влошават, а цените на активите, както и на международните цени на суровините намаляват. Особеното на тази икономическа криза е, че с цел запазване на живота и здравето на хората се налагат социални ограничения, които намаляват икономическата активност.

Таблица 1: Допускания относно основни макроикономически показатели

	2019	2020*
Световна икономика (реален растеж, %)	2.9	-0.3
БВП на ЕС (реален растеж, %)	1.5	-4.0
Валутен курс щ.д. за 1 евро – средногодишен	1.12	1.11
Международни цени на основни суровини (в доларово изражение, изменение в %)		
Петрол сорт „Брент“ (в доларово изражение, изменение в %)	-9.9	-43.8
Неенергийни суровини	-4.1	-11.6
Храни	-3.8	4.4
Напитки	-3.7	4.6
Селскостопански суровини	-4.1	-18.2
Метали	-5.0	-20.6
6-м. LIBOR по деноминирани в щ.д. депозити	2.32	1.81
6-м. LIBOR по деноминирани в евро депозити	-0.36	-0.39

* Очаквано развитие (МФ)

Източник: ЕК, МВФ, МФ

Допусканията за външната среда през 2020 г., използвани за разработването на този макроикономически сценарий, представляват собствени изчисления, основани на анализи и оценки на международни финансови организации към 27 март 2020 г. Съществува твърде голяма несигурност в прогнозите за отражението на пандемията върху реалния растеж на БВП в света. Поради тази причина⁹ за 2021 г. няма заложен допускания за международната среда, подкрепени с конкретни числа и съответно количествени оценки за отражението им върху икономиката на България. Основното допускане е, че

⁹ вкл. и съобразно с насоките от ЕК за подготовка на КП

през втората половина на 2020 г. пандемията постепенно ще затихне в международен план и ограничителните мерки ще бъдат отменени, което предполага плавно възстановяване през втората половина на годината. През 2021 г., с нормализиране на икономическата активност и в резултат на предприетите мерки за стимулиране се очаква възстановяване на европейската и световна икономика.

Настоящата Конвергентна програма се базира на макроикономическата рамка за 2020 г., която е разработена с помощта на средносрочния макроикономически модел на Министерството на финансите (МФ) при сценарий в извънредната ситуация, породена от COVID-19.

2.3 Икономически перспективи и циклично развитие

Макроикономическият сценарий е разработен при хипотеза за овладяване на пандемията в България в синхрон с процесите в международен план и паралелно икономическо възстановяване. Въведеното на 13 март в България извънредно положение, с цел ограничаване разпространението на вируса, ще окаже съществено негативно влияние върху икономическата активност в края на първото и през второто тримесечие, като от части ще бъде засегнато и третото тримесечие на 2020 г., по линия на съпътстващи възстановяването процеси.

Допуснато е, че строгите мерки за социална изолация в страната ще приключат през второто тримесечие, а през третото ще се запазят отделни ограничения. Шокът върху икономиката ще бъде временен, със силен спад на БВП през второто тримесечие на 2020 г. и по-слабо отражение през третото тримесечие на 2020 г. През 2021 г. очакваме възстановяване на икономиката до нивата преди кризата с пандемията. Такъв профил на икономическата активност допускаме, че ще се случи и в международен план, по-специално за държавите, които са важни търговски партньори на България.

Фазата на възстановяване на икономиката на България очакваме да започне плавно от третото тримесечие, по отношение на производството, а пазарът на труда ще започне да се възстановява от последното тримесечие на 2020 г.

Най-засегнатите сектори в икономиката от мерките за ограничаване разпространението на пандемията са в сферата на услугите: транспорт, туризъм, хотели и ресторанти, култура и развлечения, търговия.

2.3.1 Икономическо развитие

Оценката върху икономическия растеж е направена, имайки предвид секторите от страна на крайното търсене. Очаква се най-стриктните мерки за ограничаване на разпространението на вируса да действат около три месеца и да имат значителен негативен икономически ефект. Очакваме БВП на България през текущата година да спадне с 3% в реално изражение.

Очаква се наложените ограничителни мерки да доведат до значителен спад на потреблението на домакинствата през второ тримесечие. Ще има намаление на потреблението на услуги като култура и развлечения, хотелиерство и ресторантьорство, туристически пакети и транспорт. Ще бъде засегната и покупката на стоки като облекло и обувки и стоки за дълготрайна употреба. През трето и четвърто тримесечие потреблението на

тези стоки и услуги ще започне да се възстановява, но като цяло нарастването на потребителските разходи ще бъде потиснато, тъй като рестриктивните мерки ще предизвикат спад в заетостта, нарастване на безработицата и ограничено нарастване на разполагаемия доход. Повишената несигурност също ще допринесе за ограничение като цяло на потребителските разходи и формиране на предпазни спестявания от страна на домакинствата. Частното потребление ще намалее с 2% през 2020 г. За разлика от него, правителственото потребление ще нарасне със 7.7% в реално изражение и ще бъде с положителен принос към растежа на БВП.

Повишената несигурност ще се отрази и в спад на частните инвестиции в икономиката. Влошената външна среда ще отложи инвестиционните решения до момента, в който дейността, поръчките и износът на компаниите се нормализират, за да гарантират процеса на възвръщаемост. Неблагоприятно влияние може да се очаква и по линия на вътрешното търсене при очаквания спад на частното потребление. Несигурност ще има както по-отношение на вече започнали инвестиционни проекти, които могат да се забавят или отложат, така и върху планираните инвестиции. В същото време се очаква двуцифрен растеж на правителствените инвестиции, който да ограничи спада на общите до 2.5%.

Безпрецедентните мерки за ограничаване на разпространението на заразата, приети от всички държави, засягат съществено транспортните и туристическите услуги, чийто дял в общия износ на услуги на България е около 62%. Според направените допускания, в периода април-юни не се очакват приходи от посещения на чужденци в страната, като през трето тримесечие ще се наблюдава плавно възстановяване. Износът на транспортни услуги през второ тримесечие също е съществено понижен. Лек спад през периода се очаква и при други бизнес и застрахователни услуги. За годината се прогнозира общ спад в износа на услуги от 25.7%, който ще бъде по-силно изразен в сравнение с този на износа на стоки от 13.3%. Реалният спад в износа на стоки се обуславя от по-ниското външно търсене (както по линия на готови продукти за потребление, така и на суровини за производство, засегнато пряко от наложените извънредни мерки или косвено от прекъсвания във веригите за доставка). Очаква се общ спад в износа на стоки и услуги от 16.3%, с водещ принос на понижението при стоките, поради техния по-голям дял в износа, в сравнение с този на услугите. По-слабите износ и вътрешно търсене ще ограничат размера на вноса, като допълнителен отрицателен ефект ще има ограничаването или забавянето във времето на доставките на суровини. Ще се наблюдава и известно заместване на потреблението на вносни стоки с местни, поради промяна в структурата на потребление и поради затрудненията в транспорта в международен план. Общият спад на вноса е оценен на 12.9%, съответно -11.2% при стоките и -21.7% при услугите. Външният сектор ще има отрицателен принос към изменението на БВП в размер на 2.6 пр. п.

През 2021 г., при допускане за възстановяване на световната и европейската икономика от спада през 2020 г., можем да очакваме връщане на равнището на БВП на България, по постоянни цени, до това от 2019 г. Възможно е това да не се случи за всички основни компоненти на крайното търсене. Очаква се активизиране на търговията в международен план, което да доведе до нарастване както на износа на стоки и услуги, така и на вноса, като приносът на нетния износ към реалния растеж на БВП ще остане отрицателен. Инвестиционната активност реагира с известен лаг и може да продължи да бъде потисната и през следващата година. При потреблението е възможно да се наблюдава наваксване по отношение на някои разходи, които са били отложени поради въвеждането на извънредните мерки.

В периода 2022–2023 г. вътрешното търсене ще остане водещо за растежа на БВП по линия както на потреблението, така и на инвестициите. Очаква се повишението на инвестициите да се ускори, подкрепено най-вече от нарастването на публичните капиталови разходи.

2.3.2 Циклично развитие¹⁰

По оценки на МФ, подготвени през есента на 2019 г., икономиката е оперирала на своя потенциал през 2019 г., т.е. отрицателното отклонение от потенциала се е затворило. Тогава изчисленията показваха, че потенциалният растеж се очаква да бъде около 3% като общата факторна производителност ще има основен принос. Приносът на капитала се прогнозираше леко да се повиши, докато този на труда да отслабне поради ограничените възможности за нарастване на заетостта.

В контекста на коренно променената икономическа ситуация в света и България, оценките за цикличното развитие на икономиката се променят. Като се имат предвид очакванията за краткосрочна рецесия, то растежът на потенциалния БВП в България ще се забави през 2020 г. Икономиката ще функционира под своя потенциал, т.е. отклонението от потенциала отново ще се върне към отрицателни стойности.

2.3.3 Пазар на труда и доходи

Прогнозата за развитието на основните показатели на пазара на труда е изготвена при прилагане на мярката за запазване на заетостта чрез субсидиране на 60% от разходите за труд и осигуровки¹¹. Направено е допускане, че от нея ще се възползват пряко засегнатите сектори, които са преустановили или намалили дейността си в резултат от въвеждането на извънредно положение, както и сектори, засегнати от нарушено снабдяване или търсене. С оглед на изискването за осигуряване на 40% от разходите за труд и осигуровки от страна на работодателите е направено предположение, че приложението на мярката ще бъде частично. Най-големи трудности за осигуряване на необходимия финансов ресурс ще изпитат микро и малките предприятия в пряко засегнатите дейности, поради което е направено допускане, че през второто тримесечие на годината около 25% от разглежданата група на засегнатите лица ще се трансформира в безработни. Имайки предвид, че сценарият предполага, че извънредните мерки ще имат по-дълъг период на действие и ще окажат съществено влияние върху икономическата активност не само през второто, но и отчасти през третото тримесечие на 2020 г., допълнителен входящ поток безработни лица ще се наблюдава и по линия на косвено засегнатите сектори, но очакваният негативен ефект ще бъде относително по-малък спрямо този при пряко засегнатите дейности и ще бъде по-ясно изразен през третото тримесечие¹². Така, очакванията са броят на заетите да се понижи с 3.7% през второто тримесечие и 5.3% през третото тримесечие на годишна база, като възстановяването на заетостта се очаква да започне едва в края на годината. Средният за годината спад на заетите се оценява на 2.1%, а нивото на безработица се очаква да се покачи с около 2 пр. п. спрямо 2019 г. до 6.2%.

¹⁰ Цикличното развитие на икономиката се измерва с индикатора отклонение от потенциала. Той се изчислява като разлика между фактическия и потенциалния БВП в съотношение към потенциалния.

¹¹ Съгласно ПМС 55/2020 г.

¹² Следва да се има предвид, че след изготвянето на сценария към 27 март, обхватът на секторите, които могат да кандидатстват за подкрепа по ПМС 55/2020 бе разширен спрямо първоначалния вариант, включващ само пряко засегнатите дейности от въвеждането на ограничителните мерки в страната.

Спирането на производствената дейност в предприятията се очаква да повлияе силно негативно не само на динамиката на компенсациите на наетите, но също и на оперативния доход на предприемачите. Твърде възможно е, част от тях дори да регистрират загуби на годишна база вследствие от COVID-19 кризата. Затова, очакванията са, че понижението на брутната добавена стойност ще се дължи в по-голяма степен на спада на брутния опериращ излишък, докато намалението на компенсациите на наетите ще има относително по-малък принос. Нарастването на компенсациите на наетите през 2020 г. ще се забави до 2.6%, като основният фактор за това ще бъде намалението на наетия трудов ресурс. Влияние ще окаже и по-бавното нарастване на компенсацията на един нает, в резултат от оптимизирането на разходите за труд при задържане на заетостта. През 2020 г. реалният растеж на производителността на труда ще бъде отрицателен 0.9% или с около 4 пр. п. по-ниска стойност спрямо отчетеното нарастване през 2019 г.

За 2021 г. е направено допускане, че възстановяването на икономическата активност в страната ще бъде свързано и с възстановяване в броя на заетите на нивото им от 2019 г. Това предполага пълно компенсиране на отбелязания спад на заетостта през 2020 г. и понижение в нивото на безработица до очакваното в средносрочен план от около 4%. В периода 2022–2023 г. динамиката на заетите се очаква да бъде отрицателна, повлияна от негативните демографски тенденции и ограниченията върху предлагането на труд.

Успоредно с очакванията за възстановяване на заетостта през 2021 г. динамиката на реалната производителност на труда също ще премине на положителна територия, а номиналният растеж на компенсациите на наетите лица ще се ускори отново и ще се доближи до отчетения темп през 2019 г. С преустановяване на положителната динамика на заетостта през 2022–2023 г., темпът на нарастване на компенсациите на наетите постепенно ще започне да се забавя.

2.3.4 Инфлация

През 2020 г. се очертава външните и вътрешните фактори за нарастване на цените в страната да имат слабо влияние. Спадът в международните цени на нефта, който в настоящия сценарий е над 40%, както и значително по-ниските цени на внос на природен газ, ще предизвикат поевтиняване на енергийните стоки, включително и на тези с регулирани цени, което по веригата на междутрасловите връзки ще ограничи допълнително нарастването на производствените и потребителските цени в страната. Комисията за енергийно и водно регулиране със свое решение въведе по-ниски цени на природния газ с 42.8% и на топлинната енергия – средно с 21.8%, които влизат в сила от началото на април.

В края на годината очакваме спад в цените на енергийните и на неенергийните промишлени стоки. Като се има предвид и прогнозираният спад в крайното търсене за България, очакваното движение на потребителските цени е в посока надолу.

В допусканията за международните цени на суровините, единствено при храните и напитките очакваме повишение през настоящата година. Не са изключени и някои шокове в предлагането на храни в световен мащаб, като разпространението на чумата по свинете, която се отразява в поскъпване на месните продукти. Поради затрудненията в международната търговия е възможно ограничаване на вноса на някои пресни продукти. Възможните шокове в предлагането на храни, заедно с очакваното по-високо търсене

поради презапаяване в периода на извънредните мерки, очакваме да се отрази в положителна инфлация при хранителните стоки, която ще предизвика и поскъпване на цените на някои услуги, като обществено хранене.

В месечното разпределение на инфлацията на годишна база очакваме тя да бъде леко отрицателна от втората половина на годината. Средногодишната инфлация се очаква да бъде 0.1%.

Инфлационните процеси в страната през 2021 г. ще зависят преди всичко от степента на възстановяване на международните цени на суровините и на цените на петрола. Текущите международни оценки за динамиката на цените на петрола показват слабо покачване през 2021 г. При допускане за възстановяване на инфлационните равнища в страната по отношение на нарастването на потребителските цени в края на 2021 г., то от ефекта на базата през 2020 г. технически ще се получи сравнително ниска средногодишна инфлация за следващата година. В периода 2022–2023 г. е възможно инфлацията да се ускори в сравнение с периода 2018–2019 г., поради очакваното възстановяване на международните цени на суровините.

2.3.5 Външен сектор

Допусканията за динамиката на международните цени, при които е изготвен настоящият сценарий, предполагат отрицателни дефлатори във външната търговия през 2020 г. Очакваното свиване на търгуваните количества, в условия на понижение на повечето цени на международно търгуваните стоки, ще се отрази в по-нисък номинален износ и внос на стоки, съответно с 20.3% и 18.4% спрямо 2019 г. Търговският дефицит ще се увеличи до 3.2% от БВП. Същевременно, излишъкът при търговията с услуги ще се понижи до 4.3% от БВП. Спадът при износа на услуги ще достигне 25.6% с основен отрицателен принос от приходите от пътувания на чужденци в страната, а вносът ще се понижи с 21.2%.

Очакваният спад на нетния опериращ излишък, във връзка с по-лошите финансови резултати на фирмите, ще се отрази в намаление на изплащания към нерезиденти инвестиционен доход. По-ниски ще бъдат изплащаните компенсации на краткосрочно заетите българи в чужбина и чужденци в страната. Нетният ефект ще е повишение на дефицита по Първичния доход до 2.9% от БВП. По-ниско ще е и салдото по Вторичен доход (излишък от 3% от БВП спрямо 3.4% през 2019 г.), поради ограничените парични преводи от чужбина. В резултат се очаква излишъкът по текущата сметка да се свие до 1.2% от БВП.

През 2021 г. се очакват номинални растежи както на износа, така и на вноса на стоки и услуги, както и нарастване на постъпленията от краткосрочно и дългосрочно заети в чужбина.

Годишните входящи потоци по преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) достигнаха 2.2% от БВП през 2019 г., което е малко повече от 1.3 млрд. евро. ПЧИ в страната бяха почти равномерно разпределени между дългови инструменти към нефинансови компании и реинвестиране на печалба. Очакванията са ПЧИ в страната да се понижат през 2020 г. отразявайки ограничената инвестиционна активност в глобален план и по-ниските приходи на компаниите. Това ще се отрази от една страна в по-ниски нови инвестиции в страната, а от друга – ще има негативен ефект върху реинвестираната печалба. Годишният входящ поток ще е около 1.8% от БВП. От 2021 г. може да се очаква известно възстановяване. В настоящия сценарий се предполага, че потоците по останалите статии от Финансовата сметка ще са сходни като динамика, но малко по-ограничени по обем

спрямо 2019 г. Следва да се има предвид, че при този сценарий не са включени ефекти от евентуална промяна в съотношението вътрешно – външно финансиране както на публичния, така и на частния сектор.

2.3.6 Паричен сектор

Очакванията на Министерство на финансите за развитието на кредита за частния сектор през 2020 г. отразяват динамиката на пазара на труда и доходите, резултат от ограничената стопанска дейност, произтичаща от COVID-19. Увеличеното равнище на безработица, загубата на доходи, нарасналата несигурност и произтичащата от това склонност за отлагане на покупки ще доведат до по-ниско търсене на кредити за потребление от страна на домакинствата. По-ниският разполагаем доход, влошените очаквания на домакинствата за икономическата ситуация в страната, респективно и за финансовото им състояние, ще се отразят негативно и върху търсенето на жилищни кредити. Предприятията от секторите, които не са пряко засегнати от кризата, ще продължат нормалната си стопанска дейност и търсене основно за оборотни средства. Очакванията са годишният растеж на кредита за домакинства в края на 2020 г. да се забави до 1.4%, а този за нефинансови предприятия – до около 1.7%¹³.

Паричното предлагане ще забави годишното си нарастване през 2020 г., поради очаквания за забавяне на темпа на нарастване на депозитите на частния сектор. Въпреки високата склонност към спестявания, това ще отразява очакваните развития на пазара на труда и за дейността на компаниите.

През 2021 г. търсенето на кредити ще започне плавно да се възстановява. От страна на нефинансовите предприятия то ще бъде повлияно от очаквания за относително слаба инвестиционна активност в частния сектор и нужда предимно от оборотни средства. При домакинствата задържащ ефект ще има възстановяването на потребителското доверие. На тази база темпът на нарастване на кредита за частния сектор не се очаква да надхвърли достигнатите растежи през 2017 г.

В периода 2022–2023 г. кредитирането ще се ускорява леко, като вероятно няма да достигне темповете си на растеж от 2019 г. Отражение от страна на търсенето ще оказват второстепенната роля на частните инвестиции за нарастването на общите инвестиции, очакваното забавяне в темпа на нарастване на компенсациите на наетите, както и влиянието на демографските фактори върху пазара на труда.

2.3.7 Рискове пред реализиране на представения сценарий

Настоящият сценарий е базиран на описаните по-горе допускания за разпространението на COVID-19 и продължителността на мерките за овладяването на пандемията. Всяко отклонение от тях по отношение на дълбочината и продължителността на извънредната ситуация, стриктността на ограниченията и др. представлява риск за реализацията на представената прогноза. Евентуална липса на синхрон между държавите членки на ЕС и България, при облекчаване на мерките, ще ограничи очаквания положителен ефект от възстановяване на търговията и транспортните връзки.

¹³ При оценки за включени мерки от страна на правителството през ББР и на БНБ за укрепване на капитала и ликвидността на банките, както и на мораториума върху плащания на задължения по кредити във връзка с насоките на ЕБО за срок от 6 месеца.

Последиците от разпространението на COVID-19 върху глобалната икономическа активност и финансовите пазари могат да се окажат по-негативни и дълготрайни. Тогава предприетите действия за забавяне и ограничаване разпространението на вируса могат да останат в сила по-дълго, т.е. след първото полугодие на годината. Възстановяването на икономическата активност в България през втората половина на годината и най-вече през четвърто тримесечие на 2020 г. са обвързани с очакванията за активизиране на световната търговия. Всяко покачване на геополитическото напрежение, изостряне на търговските спорове, въвеждане на протекционистки мерки и търговски ограничения, както и рискът от последващи вълни на пандемията ще възпрепятства това активизиране и ще понижи съществено очаквания положителен принос на външния сектор към БВП в края на годината.

Риск представлява и неяснотата по отношение на поведението на икономическите агенти. По-голяма и по-продължителна несигурност, сходна с наблюдаваната по-време на кризата от 2009 г., ще доведе до по-бавно от очакваното възстановяване и по-ниски потребителски и инвестиционни разходи.

При наличието на по-дълбок от очаквания спад на БВП през второто тримесечие на годината, може да се очаква и по-голяма продължителност на тази негативна тенденция, което създава риск за забавяне на планираното възстановяване през четвъртото тримесечие.

ЧАСТ 3

ПРАВИТЕЛСТВЕН БАЛАНС И ДЪЛГ

3.1 Стратегия на политиката

Към момента измеренията на кризата за световната и в частност за европейската икономика все още не могат да бъдат оценени и реалистично прогнозирани. Същото се отнася и за фискалната политика и възможността за изготвяне на точни параметри на средносрочната бюджетна прогноза до 2023 г. в условия на висока степен на несигурност, когато базовият сценарий търпи сериозни корекции и преоценки за очакваните макроикономически и бюджетни параметри.

България като малка отворена икономика не може да остане изолирана от протичащите процеси във водещите световни икономики и в еврозоната, които очакват значително забавяне и потенциално навлизане в рецесия през настоящата година. При динамичните процеси и неяснотата за продължителността на мерките в ситуация на извънредно положение в страната, на този етап е изключително трудно да се направи прогноза за пълния размер на всички потенциални преки и косвени ефекти върху основните макроикономически и бюджетни показатели както за настоящата бюджетна година, така и в средносрочна перспектива.

Важно е да се отбележи, че съгласно националното ни законодателство в областта на публичните финанси, ситуацията в момента попада в дефиницията за извънредно обстоятелство. На прага на тази извънредна ситуация България се намира в добра фискална позиция. Дисциплинираната и последователна политика за поддържане на положително или близко до балансирано салдо през последните години позволи да бъдат поддържани буфери, което, както се вижда в настоящата ситуация, е жизнено важно.

В резултат на провежданата последователна политика за постигане и поддържане на балансиран бюджет е налична възможността за финансиране на допълнителни мерки, без да се влошава прекомерно бюджетното салдо, както и да се осигури неговото финансиране с налични ликвидни буфери (фискалния резерв) и с допълнително дългово финансиране, като се има предвид, че дълговите показатели на страната са сред най-ниските в ЕС и далеч под пределните горни граници на фискалните правила. По този начин правителството има възможност за проявяване на гъвкавост за предприемане на мерки, които предполагат увеличаване на публичните разходи на фона на очаквано неизпълнение на приходите и съответно временно фискално разхлабване.

Необходимостта от осигуряване на допълнителни разходи в изпълнение на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, както и очертаващата се

невъзможност да бъдат постигнати заложените в Бюджет 2020 фискални цели наложиха приемането на Закон за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2020 г. Осигурени са необходимите условия и финансови ресурси за обезпечаване на нормалното функциониране на системата на общественото здраве, социалната сфера, вътрешния ред и сигурността, които са пряко ангажирани с изпълнение на дейности и мерки в отговор на избухването на пандемията от COVID-19. Оценката на фискалните ефекти в резултат на актуализацията на Бюджет 2020 налагат ревизия на целта за салдото по консолидираната фискална програма, която от балансирана позиция се очаква да достигне дефицит от 3% от БВП, съответно да се реализира дефицит от 3.1% от БВП на сектор „Държавно управление“.

Доколкото са налични условията за изключение от рамката на ограниченията на относимите фискални правила, предоставената гъвкавост по отношение на националните бюджети ще даде възможност за подкрепа на икономиката и адекватен отговор на пандемията от COVID-19 чрез предприемане на дискреционни фискални мерки от правителството. Допълнителна подкрепа е налична и по линия на оперативните програми, финансирани от бюджета на ЕС за борба с кризата, което включва използването на финансов ресурс в рамките на Кохезионната политика, както и на Фонд „Солидарност“.

Прогнозата за влошаваща се динамика на макроикономическите показатели за 2020 г., която е основа за актуализацията на Бюджет 2020, както и предприетите мерки за ограничаване на разпространението на заразата с COVID-19, изискващи мобилизиране на значителни финансови ресурси за определени системи, ще окажат влияние и върху прогнозата на основните бюджетни параметри за 2021 г. и в средносрочен план. Това неминуемо ще наложи ревизиране на вече определените с последната актуализирана средносрочна бюджетна прогноза фискални цели за балансирана бюджетна позиция по консолидираната фискална програма, но тъй като на този етап съществуват още неясноти за фискалните агрегати за базовата 2020 г., то все още е рано да се направят точни цифрови проекции в перспектива.

С прилагането на мерките за постепенно преодоляване на създалата се ситуация целите в средносрочен план ще бъдат насочени към постепенно намаляване на бюджетния дефицит по пътя на възстановяване на бюджетния баланс, без това да влияе отрицателно на икономическия растеж. Отпадането на ограничителните мерки на национално ниво и в международен план биха се отразили положително на бюджета, но потенциалните рискове налагат внимателен анализ и плавна пренастройка на фискалната политика и бюджетното планиране към променящата се икономическа структура с цел осигуряване на стабилност за фискалната позиция.

Позитивните очаквания са при синхронизирано и бързо възстановяване на европейската икономика, подкрепено от редица стимули и икономически и социални мерки в подкрепа на растежа, България също да обърне тенденцията за негативна посока на растеж и да преодолее фискалните предизвикателства, като още през 2021 г. да има възможността да реализира консолидационна стъпка в структурни термини от минимум 0.5% от БВП, за да се възстанови бюджетният баланс до 2023 г. Това би било възможно при допускане, че се стабилизира приходната част на бюджета в резултат на предприетите от правителството мерки и не се наложат допълнителни разходи за ограничаване на разпространението на COVID-19 през следващите години.

По отношение на дълга на сектор „Държавно управление“ през 2020 г. и в средносрочен план, определящ за темпа на изменение се очаква да продължи да бъде подсектор

„Централно управление“ (с дял от 97% към 31.12.2019 г.). В неговата структура с превес е държавният дълг – 94%, което обуславя и доминантното значение на дълговото управление при дефиниране на текущото състояние и перспективите за развитие на консолидираните задължения. Другите два съставни компонента: подсектор „Местно управление“ и подсектор „Социалноосигурителни фондове“ ще запазят своето почти неутрално въздействие върху общия размер на дълга на сектора.

Изключително динамичната ситуация вследствие от разпространението на COVID-19 и свързаните с това очаквания за сериозно влошаване на параметрите по приходната и разходната част на Бюджет 2020, в комбинация с необходимостта от гарантиране на ликвидни фискални буфери, обусловиха с актуализацията на бюджета за настоящата година да бъде увеличено предвиденото ограничение за максимален размер на новия държавен дълг, който може да бъде поет в рамките на текущата бюджетна година от до 2.2 млрд. лв. до 10 млрд. лева.

На тази основа, политиката по управление на държавния дълг в рамките на 2020 г. и в средносрочна перспектива изцяло кореспондира с необходимостта от осигуряване на ефективни дългови източници за рефинансиране на дълга в обращение, финансирането на дефицита, както и за обезпечаване на буфер за минимизиране на потенциални ликвидни рискове, в случай на развитие на сценарий, по-негативен от очаквания. Планира се заемната стратегия на правителството да бъде постигната чрез максимална диверсификация на дълговия портфейл, разнообразяване на набора от инструменти и техните характеристики. Усилията ще бъдат насочени към оптимална селекция на използваните дългови инструменти при ново заемане, като се вземат под внимание конкретните нужди на емитента по отношение размера на заемния ресурс и неговите финансови параметри.

3.2 Фактически баланси и актуализирани бюджетни планове за текущата година

3.2.1 Бюджетно развитие през 2019 г.

Доброто представяне на България от последните години по отношение на бюджетния баланс на сектор „Държавно управление“ продължи и през 2019 г., като отчетеното бюджетно салдо за поредна година е положително. Заложената цел в предходната Конвергентна програма бе за минимален дефицит (-0.3% от БВП), като отчетните данни показват, че има значително подобрение спрямо заложената цел. На база на данните от априлските Нотификационни таблици за дефицита и дълга на България балансът на сектор „Държавно управление“ е положителен в размер на 2.1% от БВП, което представлява подобрение с 2.4 пр. п. спрямо прогнозата в предходната Конвергентна програма.

За постигнатото значително подобрение на бюджетния баланс през 2019 г., спрямо прогнозата, принос имаха както приходната, така разходната страна на бюджета. Възходящата тенденция при приходите от последните години беше продължена, като се отчита чувствително номинално увеличение при всички основни елементи на данъчните и осигурителните приходи, както и при получените грантове (получени капиталови трансфери) от Европейския съюз, докато разходите останаха по-ниски от разчета за годината. Повишените постъпления от данъците и осигурителните вноски са резултат основно от позитивното развитие на макроикономическите показатели и едновременното с това

положителните резултати от мерките, изпълнявани от приходните администрации за повишаване на събираемостта на приходите, намаляване на сенчестата икономика и отклоняването от данъчно облагане, намаляването на административната тежест, както и други стъпки в тази посока.

От страна на разходите се отчита по-ниско от планираното изпълнение през 2019 г. спрямо прогнозата в предишната Конвергентна програма. Съпоставени с прогнозата в предходната Конвергентна програма, общите разходи на сектор „Държавно управление“, представени като съотношение с БВП, са по-ниски с 1.7 пр. п., което се дължи основно на сключени дългосрочни инвестиционни договори, като авансово е осигурен ресурс на касова основа, а доставките са предвидени в следващите години. Такива са разходите за инвестиционния проект на българската армия за закупуването на нов многоцелеви боен самолет и за някои от големите инфраструктурни проекти, в т. ч. за няколко лота от магистрала „Хемус“, които проекти макар и изпълнени на касова основа през 2019 г., предстои да бъдат отчетени на начислена основа през следващите години по методологията на Европейската система от сметки 2010 (ЕСС 2010), следвайки принципа, че разходът се отчита в момента на доставката или включването на актива в баланса. Също така се очаква, че с навлизането на проектите по програмите, финансирани със средства от ЕС в заключителна фаза, разходите по сметките за средства от ЕС да нараснат значително. Изпълнението на инвестиционните проекти за нова бойна техника и инфраструктурните проекти, както и увеличението на разходите по сметките за средства от ЕС ще се отразят в нарастване на разходите за бруто образуване на основен капитал през следващите няколко години.

Приходите като съотношение спрямо БВП достигнаха 38.4%, като остават близко до нивото от предходната година (минимално намаление с 0.1 пр. п.). Спрямо прогнозата в предишната Конвергентна програма приходите на сектор „Държавно управление“ са повишени с 0.7 пр. п.

Приходите от данъците върху производството и вноса, текущите данъци върху доходите, богатството и др. и данъците върху капитала нарастват в номинално изражение с над 2.5 млрд. лв., като съотношението им с БВП също нараства – с 0.5 пр. п. спрямо 2018 г.

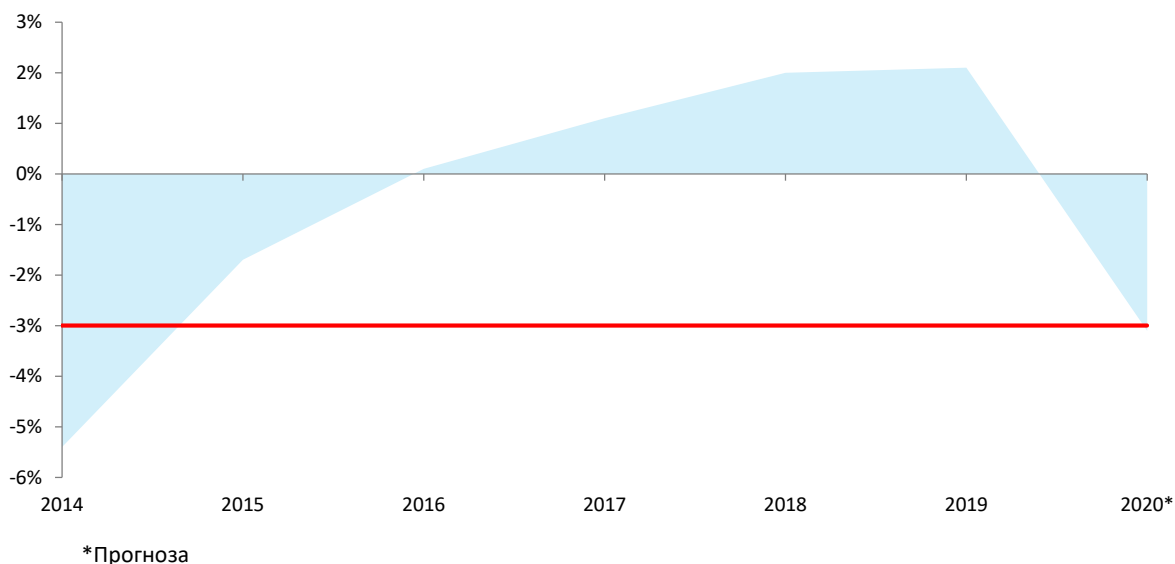
Спрямо 2018 г. данъците върху производството и вноса бележат чувствително увеличение както като дял от БВП – с 0.4 пр. п., така и номинално – с над 1.8 млрд. лв. Трябва да се отбележи много доброто ниво на постъпленията от данъка върху добавената стойност (ДДС), при които нарастването е следствие на растежа на вътрешното търсене и вноса, увеличената активност на икономическите агенти и позитивния ефект от действията на приходните администрации за подобряване на събираемостта на приходите и борбата със сенчестата икономика и укриването на данъци, а при акцизите нарастването е в съответствие с отчетения ръст на вътрешното потребление.

Нарастване се наблюдава при текущите данъци върху доходите, богатството и др. – 0.1 пр. п., което в номинално изражение е близо 0.7 млрд. лв. Основните фактори за увеличението на постъпленията при данъка върху доходите на физическите лица са достигнатите през 2019 г. исторически най-високи нива на заетостта и регистрираният ръст на възнагражденията както в частния, така и в общественния сектор (поредната стъпка от увеличението на заплатите в сектора на училищното образование и общото увеличение на възнагражденията на заетите в бюджетния сектор). Данъците върху капитала запазват дела си от БВП – 0.3%, непроменен спрямо 2018 г., а номинално нарастват с 27.6 млн. лв.

Отнесени към БВП, приходите от социални и здравно-осигурителни вноски нарастват с 0.3 пр. п. спрямо 2018 г., което е близо 1.1 млрд. лв. За това допринасят както благоприятното развитие на макроикономическите показатели, пазарът на труда и ръстът на доходите, влияещи и върху приходите от данъците върху доходите на физическите лица (ДДФЛ), така и някои административни мерки като увеличението на минималната работна заплата и минималните осигурителни прагове.

Получените капиталови трансфери нарастват с 0.1 пр. п. от БВП. Това отразява увеличението на разплатените средства през 2019 г. по програмите и фондовете на ЕС.

Графика 1: Бюджетен баланс (ЕСС'2010, дял от БВП)

Източник: Евростат, МФ

Общите разходи на сектор „Държавно управление“ през 2019 г. са в размер на 36.3% от БВП, което е с 0.2 пр. п. по-малко от отчетеното през 2018 г. ниво и с 1.7 пр. п. по-ниско от стойността, прогнозирана в предишната Конвергентна програма. По отделните елементи на разходите нарастване като дял от БВП спрямо нивото през 2018 г. има при компенсацията на наетите лица, социалните и капиталовите разходи. При капиталовите разходи се отчита ръст както при бруто образуването на основен капитал – с 0.1 пр. п., така и при останалите елементи на капиталовите разходи – с 0.4 пр. п. Номиналното нарастване на капиталовите разходи е с над 0.9 млрд. лв.

Разходите за компенсация на наетите лица нарастват с 0.8 пр. п. като дял от БВП. Причините за отчетеното увеличение са няколко. От основно значение е нарастването на възнагражденията в общественния сектор, в т.ч. реализираното през годината нарастване на средствата за персонал на заетите в бюджетния сектор с 10 на сто с цел подобряване адекватността на заплащането спрямо ситуацията на трудовия пазар и третото поредно увеличението (от 1 януари 2019 г.) на възнагражденията на педагогическия персонал в средните училища, което е следващата стъпка от политиката за увеличение на средствата за образованието и превръщането му в главен приоритет и двигател на бъдещото развитие на страната. Разходите за издръжка, освен номинално намаляват чувствително и като дял от БВП – с 0.4 пр. п., което е израз на политиката за максимална целесъобразност при изразходването на средствата.

Размерът на социалните трансфери като дял от БВП нараства с 0.4 пр. п., като в номинално изражение това са почти 1.7 млрд. лв. Основното увеличение е при социалните трансфери в натура, което отразява увеличениите разходи в здравеопазването, вкл. и за заплащането на просрочени задължения. Делът от БВП на социалните трансфери, различни от тези в натура, намалява с 0.2 пр. п., но в номинално изражение те нарастват с над 0.7 млрд. лв. Тук се отчитат разходите за пенсии, при които беше извършено осъвременяването на всички пенсии с 5.7% от 1 юли 2019 г. и двукратно през годината бяха предоставени допълнителни средства за пенсионерите с най-ниски пенсии (т.нар. „великденски“ и „коледни“ добавки) в размер на около 100 млн. лв., и разходите за социални трансфери и помощи за домакинствата, при които нарастват най-вече разходите за подкрепа на лицата с увреждания.

Субсидиите нарастват с 0.2 пр. п. спрямо предходната година, като основната причина за това са по-високите разходи на фонд „Сигурност на електроенергийната система“.

Разходите за лихви намаляват като дял от БВП с 0.1 пр. п. спрямо предходната година.

3.2.2 Бюджетни акценти за 2020 г.

– Политики и мерки съгласно Актуализираната средносрочна бюджетна прогноза 2020-2022 г. и първоначалния ЗДБРБ за 2020 г.

В края на 2019 г. правителството одобри със свое решение (РМС № 815/30.12.2019 г.) актуализираната средносрочна бюджетна прогноза за периода 2020-2022 г. (АСБП), на основата на одобрения от Народното събрание Закон за държавния бюджет на Република България за 2020 г. (ЗДБРБ за 2020 г.). В съответствие с параметрите и политиките по приходите и разходите в ЗДБРБ за 2020 г., в АСБП бе направена оценка за основните параметри за сектор „Държавно управление“ (ЕСС 2010), според които се предвиждаше бюджетното салдо за годината да бъде близко до балансирано – минимален дефицит в размер на -0.1 на сто от прогнозния БВП¹⁴. Така очертаната цел беше съобразена с текущата към момента на приемането макроикономическа ситуация, както и с изискванията на националните фискални правила и ограничения, заложи в Закона за публичните финанси и европейските изисквания за бюджетните рамки на държавите-членки.

Предвидената политика по **приходите продължи** да се придържа към установените принципи и насоки през последните години, като основната ѝ ориентация отново е към поддържане на икономическия растеж и стимулиране търсенето и предлагането на труд, както и към подобряване събираемостта на приходите, справяне със сенчестата икономика и намаляване на административната тежест и разходите за бизнеса и гражданите. С предвидените мерки в политиката по приходите се цели гарантирането на необходимия финансов ресурс за изпълнение на разходните политики на правителството.

Основен стремеж на политиката по **публичните разходи** бе осигуряване нормалното функциониране на бюджетните системи и осъществяване на приоритетните политики преди избухването на кризата, свързана с пандемията от COVID-19.

¹⁴ Прогнозният БВП за 2020 г. при изготвяне на АСБП 2020-2022 г. е в размер на 126 769 млн. лв.

– **Приоритети в частта на приходите**

Основна характеристика на политиката при приходите от данъци и осигурителни вноски, която правителството водеше преди избухването на кризата и запази и след нейното начало, е съхраняване на ставката за ДДС и ниските данъчни ставки за корпоративни данъци и данъка върху доходите на физическите лица, запазване размерите и съотношенията осигурител/осигурен на осигурителните вноски за фондовете на държавното обществено осигуряване и на здравноосигурителната вноска и запазване размера на максималния осигурителен доход, непроменени в сравнение с 2019 г. Основните позитивни ефекти върху приходите от ДДФЛ и осигурителни вноски са свързани с увеличението на минималната работна заплата с 50 лв. до 610 лв. от 1 януари 2020 г.; увеличаването на минималните осигурителни доходи по основните икономически дейности и групи професии за наетите лица, както и на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, вследствие на увеличението на минималната работна заплата и увеличението на минималния осигурителен доход за земеделските стопани и тютюнопроизводителите от 400 на 420 лв., и увеличението на средствата за персонал в бюджетната сфера, вкл. на педагогическия персонал в средното образование.

– **Приоритети в частта на разходите, които се запазват и при променената ситуация във връзка с избухването на глобалната пандемия от COVID-19**

• **Политика по доходите**

От 1 януари 2020 г. минималната работна заплата за страната бе увеличена с 50 лв. – от 560 на 610 лв. Предприетата мярка е поредната стъпка от обявената правителствена политика в тази сфера и е елемент от цялостната политика за нарастването на доходите на работещите. Повишаването на размера на минималната работна заплата цели постигането на номинален ръст на доходите на най-нискодоходните групи на пазара на труда. За 2020 г. е разчетено увеличение с 10% на средствата за заплати и възнаграждения на персонала в бюджетната сфера, нает по трудови и служебни правоотношения, включително и на средствата за осигурителни вноски, което ще има отражение върху заплащането на заетите в бюджетния сектор. В сектор „Образование“ продължава реализацията на мерките, касаещи подобряване на социалния статус на педагогическите специалисти в средното образование. За тази цел през 2020 г. се отпускат допълнително 360 млн. лв., с които се постига 17% увеличение на заплатите на работещите в сектора на годишна база. Нарастването на минималната работна заплата и средствата за персонал в бюджетната сфера, вкл. в сферата на средното образование, имат ефект в посока на увеличение на общите разходи.

В областта на пенсионната политика през 2020 г. са в сила следните мерки:

- през текущата година като поредна стъпка от графика, приет и залегнал в Кодекса за социално осигуряване (КСО) през 2015 г., продължава повишаването на изискуемите възраст и осигурителен стаж при пенсиониране за всички категории работещи, в т.ч. работещите при условията на трета категория труд; работещите в сектор „Отбрана и сигурност“; пенсиониращите се при непълнен стаж; работещите при условията на първа и втора категория труд, които не отговарят на условията за пенсиониране от професионален пенсионен фонд или са променили осигуряването си;

- от 1 юли 2020 г. пенсиите (с изключение на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст), отпуснати до 31 декември 2019 г., включително, се осъвременяват по т.нар. „швейцарско правило“ с процент, определен като сбора от 50 на сто от нарастването на осигурителния доход и 50 на сто от индекса на потребителските цени през предходната календарна година. Предвиденият процент за 2020 г. е 6.7%. Допълнително се увеличава минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 219.43 лв. на 250 лв.
- максималният размер на получаваните една или повече пенсии се запазва на достигнатото през 2019 г. ниво от 1200 лв. (40 на сто от размера на максималния осигурителен доход за годината).
- Стойността на процента (тежестта) за всяка една година осигурителен стаж в пенсионната формула при определяне на размерите на новоотпуснатите пенсии, се запазва на достигнатото през 2019 г. ниво от 1.2.
- През месец април 2020 г. пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях е в размер до 363.00 лв. включително, получиха еднократна допълнителна сума от 40 лв. към пенсиите си. Необходимо средства в размер на 49.8 млн. лв. бяха осигурени за сметка на пресструктуриране на разходите и трансферите по централния бюджет за 2020 г.

Основна характеристика на политиката в областта на социалните обезщетения и помощи, изплащани от държавното обществено осигуряване през 2020 г., което се оказва положително в кризисната ситуация, е запазване на размерите, сроковете и изискванията за отпускане на полагащите се суми на лицата при настъпване на съответните социални рискове. При настъпване на извънредната ситуация, наложила увеличение по бюджета на фонд „Безработица“ с промени в Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване (ДОО) за 2020 г., като основен фокус на политиката се оформя запазване на работните места и изплащане на обезщетенията на новорегистрираните безработни лица (виж „Мерки, предприети за ограничаване на пандемията от COVID-19 и за справяне с последиците от нея“). Постоянен акцент при гарантиране покриването на социалните рискове остават обезщетенията за временна нетрудоспособност, особено в светлината на нарасналия брой лица, поставени под карантина, и обезщетенията за бременност, раждане и отглеждане на дете.

- **Политика в областта на социалното подпомагане**

Целта на политиката е да продължава да работи за решаване на проблемите на рисковите групи в рамките на финансовите възможности на държавата, вкл. и по отношение на социалната интеграция и бедността. Сред основните приоритети са: политиката по заетостта, чието значение при драматично променените условия в икономиката и очаквания ръст на безработицата отново излиза на преден план; запазване и разширяване на мерките в областта на социалното подпомагане и борба с бедността, особено на фона на очакванията за нарастване броя на попадащите в условия на бедност; и запазване нивото на подкрепа за хората с увреждания, които са една от най-уязвимите социални групи.

- **Политика в сферата на здравеопазването**

Разпространението на заразата от COVID-19 изведе системата на здравеопазването в сектор с първостепенно значение за осигуряване живота и здравето на населението, а

оттам и за нормалното функциониране на икономиката. Укрепването и поддържането на жизнеспособността на системата са един от основните приоритети на правителството в кризисната ситуация. Освен предвиденото със Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса нарастване на разходите за здравноосигурителни плащания – с 394.2 млн. лв., което да гарантира осигуряването на необходимите здравни грижи и осъществяването на всички предвидени действия в неепидемична ситуация, с допълнителни трансфери се пренасочват средства за борба с разпространението на корона вируса. Те включват средства за консумативи и оборудване на инфекциозни отделения, снабдяване с лични предпазни средства, доставка на лабораторни тестове, реактиви и оборудване, повишаване на разходите за дезинфекция и стерилизация и допълнително заплащане на лицата, непосредствено ангажирани в логистиката, обслужването, грижата и лекуването на пациентите с прогресиращи и тежки симптоми на инфекция.

- **Политика в сферата на образованието и науката**

Осигуряването на достъп до предучилищно и училищно образование и намаляването на дела на отпадналите и на преждевременно напусналите образователната система ученици са фактори с ключова значимост за намаляване на социалното изключване, подобряване на качествените характеристики и конкурентоспособността на работната сила и на благосъстоянието на гражданите. Придържайки се към това разбиране при разразяване на епидемичната криза бяха предприети мерки, от една страна, за запазване живота и здравето на учащите се, като рисковата категория за заразяване и разпространение на вируса, и от друга – за продължаване нормалното функциониране на учебния процес. За целта започна дистанционно електронно обучение, чрез използването на интернет платформи и телевизионни форми. Това поставя както учениците, така и учителите пред сериозни предизвикателства и нови изисквания, но същевременно е една сериозна крачка към задълбочаване навлизането на цифровите технологии в образованието. Както вече бе посочено през 2020 г. бе осъществена поредната стъпка от планираното и започналото през 2017 г. ежегодно увеличение на средствата за дейностите по възпитание и обучение на децата и учениците с допълнителни 360 млн. лв. С тези средства е предвидено увеличение на възнагражденията на педагогическите специалисти.

Политиката в областта на висшето образование цели насърчаване на автономните висши училища за непрекъснато развитие на качеството на предлаганото висше образование, подкрепа за академичния състав, създаване на условия за усвояване на добрите практики на висшите училища от държавите членки на ЕС, осигуряване на условия за достъп до качествено висше образование, целящо успешна реализация през целия живот. В кризисната ситуация висшето образование се изправя пред предизвикателства, подобни на тези пред средното образование – спиране на присъствените занятия и въвеждането на дистанционни електронни форми на обучение. С разчетите към ЗДБРБ за 2020 г. е предвидено допълнително финансиране на следните приоритетни мерки и дейности в сферата на висшето образование: допълнителни средства в размер на 41.1 млн. лв. за издръжка на обучението на студенти и докторанти, и запазване на общия размер на държавната гаранция за новоотпуснати студентски кредити в размер на 50 млн. лв.

Политиката в областта на науката е свързана с повишаване на качеството и международната разпознаваемост на българската научноизследователска и иновационна дейност. Продължава подкрепата за Националната научна програма и Националната пътна карта

за научна инфраструктура и се поддържа участието на български учени в европейски консорциуми за изграждане и споделено използване на научни инфраструктури.

През настоящата година се въведе нова научна програма – Националната научна програма „Създаване на база данни на кръводарителите в Република България за маркери на трансмисивни инфекции“, насочена към идентификация и систематизиране на информацията по отношение на разпространението на вирусите на HIV, хепатит Б и хепатит С сред кръвните донори, както и оценка на риска на същите вируси сред кръвните донори в България чрез изследване на тяхното разпространение и честота.

Акцентът в кризисната ситуация се поставя върху финансиране на научни изследвания, свързани с пандемията от COVID-19. С допълнително финансиране в размер на 2,4 млн. лв. ще бъде обезпечено финансирането на два тематични конкурса – за национални проекти за научни изследвания и за двустранни или международни проекти, свързани с пандемията от COVID-19. В кризисната ситуация учените от висшите училища и научните организации се изправят пред предизвикателства, като ограничаване на работния им процес и въвеждането на режим на дистанционна работа. В тази връзка са предприети мерки за отдалечен достъп до базите данни, обект на националния абонамент предоставяни от Elsevier и Clarivate Analytics. Същевременно с това се предоставя свободен достъп до научните публикации, свързани с коронавируса, които са изключително полезни за научната общност.

- **Политика в областта на транспорта**

Политиката в областта на транспорта е насочена към развитие на базисната транспортна инфраструктура, която е важно условие за поддържането на устойчив икономически растеж. Приоритет е поддържането и развитието на републиканската пътна инфраструктура, в съответствие със съвременните изисквания на автомобилния транспорт чрез изграждане на националната мрежа от магистрали и скоростни пътища, свързването ѝ с европейските транспортни коридори, модернизация и обновяване на републиканската пътна мрежа и осигуряване на добро експлоатационно състояние и ниво на безопасност на съществуващата пътна мрежа.

Успоредно с поддържането на пътната инфраструктура, политиката на правителството е насочена към осигуряване на финансов ресурс и за реализацията на стратегически инфраструктурни проекти. Със средства от европейските фондове и от държавния бюджет, част от които бяха отпуснати през 2018 и 2019 г., се предвижда да продължи работата по следните обекти: доизграждане на автомагистрала „Струма“; доизграждане на автомагистрала „Хемус“; изграждане на „Обход на гр. Габрово“, включващ тунел под Шипка; изграждане на АМ „Калотина–София“; подготовка на шест участъка за изграждане на скоростен път „Видин–Ботевград“; развитие, изграждане и рехабилитация на републиканската пътна мрежа.

3.2.3 Актуализация на Бюджет 2020

Параметрите по изпълнението на бюджета към момента на обявяване на ситуацията на извънредно положение в България са добри, като по консолидираната фискална програма се отчита текущо превишение на приходите над разходите на касова основа. Всички сценарии обаче, дори и тези с по-кратко и по-слабо забавяне на икономическата активност в България, очертават сериозно влошаване на параметрите по приходите и по разходите в годишен план, което се отразява във влошаване на бюджетното салдо

спрямо предварително заложените цели. Очертаващата се невъзможност да бъдат постигнати заложените фискални цели с разчетите към ЗДБРБ за 2020 г. наложи изготвянето и приемането от правителството на Закон за изменение и допълнение на ЗДБРБ за 2020 г. (ЗИД на ЗДБРБ за 2020 г.), който бе внесен за разглеждане и одобряване в Народното събрание на 30.03.2020 г. Причините за това са, от една страна, прогнозираното към момента влошаване на параметри по бюджетните приходи, и от друга – необходимост от осигуряване на допълнителни разходи в изпълнение на Закона за мерките и действията по време на действието на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г. (обн. ДВ бр.28 от 24.3.2020 г., изм. и доп. бр. 34 от 9.04.2020 г.). Проектът на ЗИД на ЗДБРБ за 2020 г. бе одобрен на второ четене от Народното събрание на 06.04.2020 г. и влезе в сила след неговото обнародване в Държавен вестник (обн. ДВ бр. 34 от 09.04.2020 г.)

Съгласно ЗИД на ЗДБРБ за 2020 г. в резултат на очакваните промени в приходите (намаление на данъчните и социално-осигурителните приходи в размер на 2.44 млрд. лв.) и разходите (увеличение в размер на 1.07 млрд. лв.) ще се формира касов дефицит по консолидираната фискална програма в размер на 3.5 млрд. лв. Дефицитът на сектор „Държавно управление“ се очаква да достигне 3.1% от прогнозния БВП. Това е временно отклонение от първоначалната бюджетна цел за балансирано бюджетно салдо на касова основа по КФП и мярка по силата на активираната обща предпазна клауза. Прогнозираното увеличение на разходите на сектор „Държавно управление“ е до нивото от 40.2% от прогнозния БВП, което представлява значително нарастване спрямо нивото им през 2019 г.

За покриване на очаквания дефицит (3.5 млрд. лв.) и осигуряването на допълнителен капитал за Българската банка за развитие (0.7 млрд. лв.), което общо възлиза на 4.2 млрд. лв., както и за гарантирането на достатъчно ликвидни фискални буфери в случай на по-негативен от очаквания сценарий, се промени ограничението за поемане на нов държавен дълг до 10 млрд. лв. за годината спрямо първоначално определените до 2.2 млрд. лв. Съответно, допустимият максимален размер на държавния дълг към края на годината бе увеличен от 23.1 млрд. лв. до 31.5 млрд. лв.

Вследствие на предвиденото увеличение на новопоетия държавен дълг лихвените разходи по държавния бюджет се очаква също да нараснат със 70 млн. лв.

С актуализацията на ЗДБРБ за 2020 г. е предвидена допълнителна възможност за издаване на държавни гаранции по заемни споразумения за финансиране на Българската банка за развитие в размер до 700 млн. лева.

Същевременно, с актуализацията на закона за държавния бюджет е предвидена възможност за поемане на външен държавен дълг чрез заеми от международни финансови институции, включително за финансиране на проекти и програми и са предприети стъпки за увеличаване на лимита на средносрочната програма за емитиране на дълг на международните пазари от 8 млрд. евро на 10 млрд. евро. Това създава предпоставки за осигуряване на дългово финансиране, при оптимални условия, максимална гъвкавост и диверсификация на вътрешните и външни източници за финансиране на бюджета, предвид очакваните дефицити по държавния бюджет в следствие на обявеното извънредно положение, респ. покриване на неотложните разходи за дейностите за превенция на разпространението на COVID-19.

– Равнище на дълга за 2020 г.

В условията на променени фискални цели и влошени допускания за външната и вътрешна икономическа среда, в края на 2020 г. по предварителни оценки се очаква размерът на дълга на сектор "Държавно управление" да се повиши спрямо нивото, регистрирано в края на предходната година както в номинално изражение, така и като дял от БВП. В номинално изражение нивото на дълга се планира да достигне до около 33.5 млрд. лв. (при 24.2 млрд. лв. през 2019 г.), а стойността на съотношението „дълг на сектор „Държавно управление“/Брутен вътрешен продукт“ да нарасне съответно до 28.5% (при 20.4% в края на 2019 г.).

В сравнение с допусканията, заложи в предходната Конвергентна програма за периода 2019–2022 г., се очертава негативно изменение на съотношението „дълг/БВП“ за 2020 г. Освен очакваният ръст на дълга на сектора в номинална стойност, индикаторът се повлиява неблагоприятно и от прогнозите за спад на БВП от 3% през 2020 г. Независимо от влошените оценки за динамиката на параметъра през текущата година, нивото му остава значително под максимално допустимата референтна стойност на Маастрихтския критерий за конвергенция от 60% и гарантира запазване на равнището на държавна задължнялост в рамките на устойчиви граници.

Основен принос за темпа на изменение на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“ заема подсектор „Централно управление“. Дълговите задължения на единиците, включени в подсектора, чието обслужване е тяхно задължение, са със сравнително нисък дял и имат минимално влияние върху общия размер на дълга на сектора. Така, водещ фактор за динамиката на дълга на сектор „Държавно управление“ и през 2020 г. се явява провежданата политика в областта на управлението на държавния дълг.

За текущата година не се предвижда поемане на нов дълг под формата на финансов лизинг или други форми на дълг от разпоредители с бюджет, чиито бюджети са включени в консолидираната фискална програма и не са част от държавния бюджет.

Дългът на подсектор „Местно управление“ не се очаква да претърпи съществени отклонения през 2020 г. спрямо отчетеното в края на 2019 г. ниво (около 1.4 млрд. лв.) с дял от около 1.2% от БВП, респ. 2% в общия размер на консолидираните задължения.

През 2020 г. подсектор „Социалноосигурителни фондове“ не се предвижда да поема нови дългови задължения и ще продължи да оказва своето влияние в посока на намаляване на дълга на сектор „Държавно управление“ посредством акумулирането на финансови активи под формата на държавни ценни книжа, издадени от подсектор „Централно правителство“.

– Актуализирана прогноза за данъчните и осигурителните приходи

Актуализираната прогноза на данъчните приходи е представена в контекста на извънредната ситуация за овладяване и преодоляване на заразата с COVID-19. Прогнозите за данъчните приходи са направени на база изготвен сценарий за развитие на макроикономическите показатели. Отчетени са ефектите от приетите законодателни извънредни мерки. Прието е допускането, че овладяването на пандемията и икономическото възстановяване в България протичат едновременно със същите процеси в международен план. Направените оценки за ефекта върху бюджетните приходи от основните данъци са съобразени с допусканията относно продължителността на ограничителните мерки и на

намалената стопанска активност, заложен в бюджетните сценарии. Повишената несигурност при данъкоплатците също е фактор със съществено значение и може да допринесе за спад или изместване на данъчни постъпления. Променлива величина остава ефектът от протичащите процеси във външноикономически план. Оценката за данъчните приходи за 2020 г. е направена в хипотезата на извънредна ситуация и динамично променяща се икономическа среда, с приемането на редица допускания, доколкото е невъзможно да се направи точна прогноза за пълния размер на всички потенциални преки и косвени ефекти върху бюджетните данъчни приходи.

Общият ефект при прогнозите за приходите от данъци и мита за 2020 г., изчислен въз основа на променените показатели в използвания базов сценарий, е негативен и е оценен на 2 013.8 млн. лв. (-8.0%) загуба за бюджета за 2020 г., в сравнение със заложените показатели в ЗДБРБ за 2020 г., в сила от 01.01.2020 г. Включената в т.ч. загуба при постъпленията от основните косвени данъци (ДДС и акцизи) е в размер на 1 334.8 млн. лв. (7.7%).

Прогнозата за размера на приходите от корпоративни данъци е базирана на запазването на основната данъчна ставка от 10%. Приходите от корпоративен данък се формират от: годишните изравнителни вноски по годишни данъчни декларации; авансовите вноски, които правят данъчно задължените лица, формирали данъчна печалба за предходната година; възстановените суми за надвнесен корпоративен данък по годишни данъчни декларации; вноските по ревизионни актове и вноските за минали години. Основно влияние върху приходите от корпоративен данък оказват отчетените финансови резултати (облагаема печалба/загуба) на задължените по Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО) лица.

Спадът в постъпленията от корпоративен данък при използвания сценарий се дължи основно на измененията в стойностите за макро-показателите „Брутен оперираещ излишък/смесен доход“ и БВП, както и в резултат на очакванията за свиване на икономическата активност в страната. В сравнение със заложеното в ЗДБРБ за 2020 г. преди въвеждане на мерките за ограничаване разпространението на COVID-19, в актуализирания ЗДБРБ за 2020 г. приходите от корпоративни данъци спадат с 327.7 млн. лв. (11.6%) за 2020 г. до 2 487.4 млн. лева.

Прогнозата за постъпленията по закона за ДДФЛ за периода е изготвена при запазване на единната данъчна ставка от 10% (без необлагаем минимум) за всички доходи на данъкоплатците, с изключение на доходите от стопанска дейност на едноличните търговци, за които ставката е в размер на 15%. В размера на приходите от личното подоходно облагане се включват и постъпленията от патентен данък в местните бюджети.

Върху размера на приходите от ДДФЛ по ЗДБРБ за 2020 г. влияние оказват ръстът на средната работна заплата, динамиката на нивото на безработица в страната, декларираните с годишна данъчна декларация (ГДД) на физическите лица резултати, лихвите по банкови сметки на гражданите. Прогнозата за приходите е съобразена с ефектите от увеличението на минималната работна заплата, измененията на средствата за персонал на заетите в бюджетната сфера и промените на минималните осигурителни доходи.

В новата хипотеза за овладяване на пандемията, приходите от данъците върху доходите на физическите лица за 2020 г. са преизчислени въз основа на допусканията за спад на годишния ръст на заетите лица и на годишния ръст на компенсациите на наетите лица, ръст на коефициента на безработица и спад на годишна база на БВП (текущи цени).

Въз основа на изменените показатели, очакваните приходи от ДДФЛ (4 074.6 млн. лв.) са по-ниски с 283.9 млн. лв. (6.5%) в сравнение с първоначалния план за 2020 г.

При прогнозиране на приходите от ДДС са отчетени както прогнозите за макроикономическите показатели, така и положителен ефект от направените промени в законодателството. Върху прогнозните приходи от ДДС влияние оказва и понижението на цената на нефта, произлизащо от ниското търсене и предприети мерки в тази насока на основни производители. Направените допускания във връзка с преизчисляване на приходите от ДДС за 2020 г. са за спад на цената на суровия петрол за 2020 г. от 57.8 щ. д. до 36.0 щ. д. на годишна база.

Като следствие от мерките за справяне с разпространението на вируса и очакваното изменение на макроикономическите показатели (спад на цената на суровия петрол, спад на вноса и спад на крайното потребление) актуализираният план за приходите от ДДС за 2020 г. е в размер на 10 640.4 млн. лв., което е с 1 089.6 млн. лв. (9.3%) по-малко спрямо планираното при приемането на ЗДБРБ за 2020 г. в края на предходната година.

При изготвянето на прогнозите за приходите от акцизи, освен макроикономическите показатели, е отчетен и положителният ефект от мерките за подобряване на контрола върху търговията с акцизни стоки, като са взети предвид и законодателните промени за увеличаване на възможностите за ефективен контрол от страна на държавата върху акцизните стоки.

При акцизите се очаква кризата да се отрази главно върху потреблението на горива и алкохолни напитки. На база изменените макроикономически показатели, се очакват с 245.2 млн. лв. (4.3%) по-малко постъпления от акцизи (5 450.0 млн. лв.), в сравнение със заложените показатели в ЗДБРБ за 2020 г., в сила от 1 януари 2020 г.

При направените разчети на база прогнозата за изменение на макроикономическите показатели, приходите от други данъци (други данъци по ЗКПО, данък върху застрахователните премии и мита) са по-ниски с 67.4 млн. лв. (15.2%), в сравнение с показателите в ЗДБРБ за 2020 г., в сила от 01 януари 2020 година.

В резултат от предвижданите спад на заетостта и увеличение на безработицата, както и намаление на възнагражденията на голям брой заети лица, се очаква намаляване на приходите от осигурителни вноски по бюджета на ДОО с 430.0 млн. лв. до нивото от 7 624.7 млн. лв., което е с 5.3% по-малко от първоначално планираните приходи.

– **Актуализирана прогноза за неданъчните постъпления за 2020 г.**

От 1 януари 2019 г. започна поетапното въвеждане на ТОЛ системата с въвеждането на т.нар. „електронна винетка“ за леките автомобили, а от м. март 2020 г. стартира поетапното въвеждане на ТОЛ сегменти в обхвата на платената пътна мрежа на база изминато разстояние с което ще бъдат тарифирани и товарните автомобили над 3,5 т.

През 2020 г. ТОЛ системата обхваща магистралите и пътищата от I клас, като на по-късен етап се планира да се разшири нейният обхват и да включи и пътища от II клас.

В тази връзка за периода 2020-2022 г. след отчитане негативното влияние на въведеното извънредно положение в страната във връзка с мерките по COVID-19 очакваният ръст на приходите от държавни такси се предвижда да е в размер на 270,0 млн. лв., при първоначално планирани 450 млн. лв. или намаление от 180 млн. лв. спрямо плана за 2020 г., за 2021 г. – 210 млн. лв. ръст, като общият размер за 2021 г. остава непроменен, а именно

приходите да възлязат на 480 млн. лв. и за 2022 г. – 15.0 млн. лв. ръст, с който приходите ще възлязат на 495 млн. лв.

3.3 Мерки, предприети в отговор на COVID-19

В отговор на пандемията от COVID-19 правителството постанови извънредно положение в страната на 13 март, чрез което се въведоха редица спешни мерки и административни ограничения. Неотложните мерки са насочени най-вече към обезпечаването на необходимия финансов ресурс за изпълнението на вменените функции и отговорности на органите на държавното управление в различните системи, които участват най-активно в мероприятия по овладяването на разпространението на COVID-19 – здравеопазване, социална сфера, вътрешен ред и сигурност. Част от тези мерки са свързани с необходимостта от увеличение на разходите за персонал (извънреден труд), командировъчни и издръжка на работници и служители, които извършват или подпомагат дейности за борбата с разпространението на вируса. Въведени са още и мерки за подкрепа на бизнеса и заетостта, както и социални мерки за закрила на най-уязвимите групи.

Ситуацията е много динамична и ежедневно се обсъждат възможности за въвеждане на допълнителни мерки за адресиране на възникнали проблеми в отделни сектори и подпомагане на силно засегнати групи от обществото. Това означава, че представените в програмата мерки са само моментна снимка на предприетите действия в отделните направления. Предстои анализ след преминаване на пика на разпространение на заразата и стартиране на стратегия за постепенно излизане от силно рестриктивните ограничения за обществото и икономиката.

3.3.1 Мерки за преодоляване разпространението и за лечение на COVID -19

- **Осигуряване на превантивни и протиепидемични действия, както и на ефективна реакция на пандемията на COVID-19.**

С акт на Министерския съвет от 8 март 2020 г. правителството на Република България одобри допълнителни разходи по бюджета на Министерството на здравеопазването в размер до 7 млн. лв. за осигуряване на лични предпазни средства¹⁵. Освен това, с оглед осигуряване на дезинфектанти, медицински изделия и лични предпазни средства за структурите в системата на министерството, както и за закупуване и монтиране на термокамери и системи за дезинфекция на въздуха и повърхности за всички гранични пунктове – сухопътни и летища в рамките на бюджета на МЗ, са осигурени 7.6 млн. лв.

Предприети са процедури за закупуване и осигуряване на медицинска апаратура, съвременна лабораторна апаратура и диагностикуми за нуждите на лечебни заведения. Необходимите средства в размер на 40.4 млн. лв. ще се осигурят по ОП „Региони в растеж 2014–2020“.

Във връзка с необходимостта от осигуряване на възможност за допълнително финансиране на превантивни дейности, насочени към предотвратяване и ограничаване на разпространението и контрол на заболяванията, причинени от коронавирус COVID-19, правителството прие увеличение на лимита за превантивни дейности от 15 на 30 на сто от

¹⁵ Общо около 1 000 000 бр./оп. (маски, защитни очила, предпазно облекло, калцуни, ръкавици) и консумативи и диагностикуми - общо около 20 000 бр.

средствата от резерва за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия.

– **Подкрепа на медицинския и немедицинския персонал**

За подкрепа на медицинския и немедицинския персонал, който посреща първи предизвикателствата на глобалната пандемична криза, свързана с разпространението на заболяването COVID-19, е одобрена мярка за изплащане на допълнителни възнаграждения до 1 000 лв. за всички заети медицински лица (лекари, санитарни, медицински сестри и лаборанти), пряко ангажирани с изпълнението на дейности в процеса на болничното лечение на пациенти с доказан COVID-19, настанени за болнично лечение, и медицински и немедицински персонал в Центровете за спешна медицинска помощ и Регионалните здравни инспекции пряко ангажирани в дейности по предотвратяване разпространението на COVID-19. Необходимите средства в размер на 60 млн. лв. ще се осигурят от ОП „Развитие на човешките ресурси 2014–2020“.

– **Мерки за контрол на спазването на задължителна изолация на болни, на заразно-носители, на контактни лица и на лица, които са влезли на територията на страната от други държави**

Предвидени са 10.7 млн. лв. допълнителни разходи във връзка с мерки за контрол на спазването на задължителна изолация на болни, на заразно-носители, на контактни лица и на лица, които са влезли на територията на страната от други държави. Регионалните здравни инспекции поддържат актуален списък на всички карантинирани лица на територията на съответната област с начална и крайна дата на карантината, като предоставят информация по електронна поща или по телефон на общопрактикуващите лекари, за карантинирани лица от тяхната пациентска листа с цел провеждане на активно наблюдение и издаване на болничен лист при необходимост, и съответно на собственика, управителя или упълномощени от тях лица, които стопанисват мястото за настаняване, в което карантинираното лице ще пребивава. Освен това Регионалните здравни инспекции информират кметовете на общините в съответната област, както и директорите на областните дирекции на Министерството на вътрешните работи за карантинирани лица в домашни условия на територията на съответната област с цел осъществяване на контрол по изпълнението на разпоредените мерки.

– **В оценката на бюджетните ефекти от прилагането на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение (ЗМДВИП) са включени следните прогнозни разходи:**

- извънреден труд от полицейските органи и органите по пожарна безопасност и защита на населението (чл. 8, ал. 2 от ЗМДВИП), който се очаква да се увеличи с 10 пъти над отчитания към настоящия момент. Прогнозният размер на необходимите допълнителни разходи за 3 месеца възлизат на 161 373 хил. лв., от които 92 742 хил. лв. за възнаграждения и 68 631 хил. лв. за осигурителни вноски, като разчетите са направени на база очаквани максимално възможни часове положен извънреден труд, при използване на целия наличен ресурс от служители. В рамките на този ресурс може да се осигури и изплащането на други допълнителни възнаграждения на полицаите, които имат пряко участие при прилагането на противоепидемични мерки и ограничения на територията на страната.

- участие на военнослужещите от въоръжените сили в прилагането на противоепидемични мерки и ограничения на територията на страната, на отделен регион или на контролно-пропускателен пункт (чл. 9 от ЗМДВИП), при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет (към днешна дата няма приет такъв акт).

Примерните мерки са: 1. Ограничаване на придвижването, блокиране и изолиране на населени места; 2. Изпълнение на транспортни задачи; 3. Изпълнение на задачи за дезинфекция.

Прогнозният размер на необходимите допълнителните разходи за 3 месеца възлизат на **168 098.4 хил. лв.** за 1 330 военнослужещи, при условие, че задачата се изпълнява извън пунктовете за постоянна дислокация.

– **Социални мерки към уязвимите групи**

Министерството на труда и социалната политика, в рамките на утвърдените разходи по бюджета за 2020 г., планира да финансира с до 5.2 млн. лв. осигуряването на топъл обяд за социално слаби и възрастни хора в до 172 общини, за извънредна социална подкрепа за период от м. март 2020 г. до м. април 2020 г. на до 44 хиляди лица от най-уязвимите социални групи, които към настоящия момент не са потребители на услугите, предлагани по Проект „Обществени трапезарии“, както и социална подкрепа чрез закупуване и доставка на препарати за дезинфекция на ръце на до 7 000 лица над 65-годишна възраст в невъзможност за самообслужване по списък на Агенцията за социално подпомагане.

Мярка „Експертните решения на ТЕЛК и НЕЛК за определяне на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, при които срокът на инвалидност изтича по време на действие на този закон, продължават действието си до отмяна на извънредното положение и два месеца след неговата отмяна“. Мярката е въведена със ЗМДВИП.

Мярка „Автоматично служебно преизчисление на пенсиите на работещите пенсионери“. Мярката е въведена със ЗМДВИП. Засегнати са 258 000 пенсионери. Необходимите допълнителни средства в размер на 36.9 млн. лв. за 2020 г. (април – декември). Съгласно §7 от ПЗР на ЗМДВИП личните пенсии, свързани с трудова дейност на лицата, които имат придобит осигурителен стаж след 31 декември 2018 г., но нямат подадено заявление по чл. 102, ал. 3 от КСО през 2019 г. и/или заявление по чл. 102, ал. 1 и 3 от КСО в периода от 1 януари 2020 г. до 13 март 2020 г., се преизчисляват служебно, считано от 1 април 2020 г., с придобития от тях осигурителен стаж, положен след пенсионирането или след последното преизчисляване на пенсията. В тази връзка и с цел да не се натрупват граждани в приемните разпорежданията ще се генерират автоматично.

3.3.2 **Мерки за бизнес и заетост**

– **Мярка „60/40“**

Като най-значим инструмент за подпомагане запазване на заетостта, доходите на заетите, облекчаване разходите на бизнеса в кризисната ситуация и по-лесното връщане на стопанския живот към нормално функциониране след края на извънредното положение е въвеждането на т. нар. мярка „60/40“. Целта е запазване на работните места, като държавата поема изплащането на 60 на сто от осигурителния доход и, съответно, дължи-

мите за него осигуровки за заетите в предприятия, чийто бизнес е пострадал в най-голяма степен от въведените извънредни мерки за овладяване разпространението на разазата от корона вирус.

Мярката е въведена със ЗМДВИП, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г. и е разписана в приетото Постановление за определяне на условията и реда за изплащане на компенсации на работодатели с цел запазване на заетостта на работниците и служителите при преустановяване на работа, поради извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г.

Кръгът от фирмите, които могат да се възползват от мярката, е максимално разширен, като той покрива голям брой отрасли и браншове с преустановена работа на предприятия, на част от предприятия или на отделни работници и служители. Фирмите трябва да отговарят на условието спадът в продажбите им спрямо същия период на предходната година да е минимум 20 на сто. С цел максимално облекчаване на работодателите и работниците и своевременно получаване на средствата, необходимите документи се обработват в съкратени срокове. Необходимият ресурс ще се осигури от фонд „Безработица“ по бюджета на ДОО, като за обезпечаването му със ЗИД на ЗДБРБ за 2020 г. се увеличи разходите по бюджета на ДОО с 1 млрд. лв. (0.9% от прогнозния БВП). Мярката ще се прилага за целия период на извънредното положение или за част от него до отмяната му, като първоначално е предвидено това да е за не повече от три месеца.

Освен това, във връзка с прогнозирано неизпълнение на приходите от осигурителни вноски по бюджета на ДОО (с 0.430 млрд. лв.) се наложи и промяна в размера на бюджетните взаимоотношения на държавния бюджет с бюджета на ДОО, с което той бе увеличен с 1.43 млрд. лв., в т.ч. 1 млрд. лв. за допълнителни разходи и 0.43 млрд. лв. за компенсиране на очаквано неизпълнение на приходите по бюджета на ДОО.

– Увеличаване капитала на Българска банка за развитие

Правителството увеличава капитала на Българската банка за развитие (ББР) със 700 млн. лв. за издаване на портфейлни гаранции към банките, които да им позволят да предоставят по-гъвкави условия за бизнес кредити за определен период, при определени условия и индивидуална преценка на всеки отделен случай. С 500 млн. лв. от тях ББР ще може да предоставя гаранции на останалите търговски банки с цел осигуряване на ликвидност за МСП за преодоляване на негативните икономически последици от разпространението на COVID-19. Инструментът е отворен за всички сектори, прилага се за цялата територия на България, като се очаква да се възползват основно секторите, които са най-силно засегнати от кризата – търговия, услуги, включително транспорт, туризъм, хотелиерство и ресторантьорство, логистика, износ и други. Останалите 200 млн. лв. от увеличени капитал на ББР ще може да служат като гаранция пред търговските банки за отпускане на потребителски безлихвени кредити на лица, лишени от възможност да полагат труд по време на кризата. Максималният размер на заем, който всяко лице, отговарящо на изискванията, има право да заеме е до 4 500 лева в рамките на три месеца, чрез сключването на три отделни договора за кредит с една и съща търговска банка, всеки от по 1 500 лева или чрез сключването на един договор, в който сумата се усвоява на траншовете, като срокът и схемата на връщане на сумата ще бъдат максимално облекчени.

– Мерки в областта на данъчната политика

Мерките в областта на данъчната политика в отговор на ситуацията с избухването на пандемията COVID-19 са част от мерките в подкрепа на бизнеса и заетостта, които правителството въведе със Закона за мерките и действията по време на действието на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г. Тези мерки включват:

- Удължен е крайният срок (от 31 март на 30 юни 2020 г.) за подаване на ГДД за 2019 г. по ЗКПО, както и за внасяне на корпоративния данък, данъка върху разходите, данъка върху приходите на бюджетните предприятия, данъка върху приходите от мощни и спомагателни дейности по смисъла на Закона за хазарта, както и на данъка върху дейността от опериране на кораби;
- Въведена е промяна в срока за деклариране на размера на авансовите вноски за корпоративен данък за 2020 г., които по реда на ЗКПО се декларират от данъчно задължените лица с годишната данъчна декларация за 2019 г. – новият срок е 15 април (преди – 31 март). Срокът за внасяне на авансовия данък не се променя;
- За физическите лица, които извършват стопанска дейност по смисъла на Търговския закон, както и за земеделските стопани, избрали да формират облагаем доход от опеределена по реда на ЗКПО данъчна печалба, е удължен срокът (от 30 април на 30 юни 2020 г.) за:
 - подаване на ГДД по Закона за данъците върху доходите на физическите лица за 2019 г. и внасяне на дължимия данък;
 - внасяне на дължимия данък върху разходите за 2019 г.

За посочените лица е удължен и срокът (от 31 март на 31 май 2020 г.) за ползване на отстъпка от 5 на сто от данъка за довносяне по годишната данъчна декларация за 2019 г., когато данъкът бъде платен в срок до 31 май 2020 г.;

- Във връзка с горепосочената мярка за подаване на ГДД в удължен срок, за самоосигуряващите се лица е удължен и срокът за подаване на декларация образец № 6 „Данни за дължими вноски и данък по чл. 42 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица“ до 30 юни 2020 г. Мярката е въведена с промяна в Наредба № Н-13 от 2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица;
- Удължен е срокът (от 30 април на 30 юни 2020 г.) за ползване на отстъпката от 5 на сто при плащане в посочения срок на целия годишен размер на данъка върху недвижимите имоти или на данъка върху превозните средства, установени в Закона за местните данъци и такси;
- Удължен е срокът за публикуване на годишни финансови отчети по реда на Закона за счетоводството:
 - за търговците и юридическите лица с нестопанска цел, които обявяват отчетите си в Търговския регистър и лицата, които публикуват годишни финансови отчети в икономическо издание или интернет, срокът е удължен от 30 юни на 30 септември;

- за предприятията, които не са осъществявали дейност през 2019 г. и обявяват това обстоятелство с декларация, срокът е удължен от 31 март на 30 юни.
- Предвидена е защита за длъжниците от предприемане на нови изпълнителни действия по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК) за публични задължения по време на обявеното извънредно положение;
- Предвид възможността за налагане на обезпечителни мерки по реда на ДОПК и запазването на действието на наложените обезпечителни мерки и изпълнителните действия, предприети до 24.03.2020 г., е актуализиран прагът на несеквестрируемия доход на длъжниците в чл. 213 от ДОПК, като същият се обвързва с размера на минималната работна заплата за страната (преди това – до 250 лв. месечно).

С приетите мерки в данъчните закони се цели да се подпомогнат бизнеса и гражданите през периода на безпрецедентната ситуация на извънредно положение, като не само се отложат произтичащи от данъчното законодателство техни задължения за деклариране, но и плащания на данъци (при запазване на условията за ползване на отстъпки), посредством което на задължените лица да се осигури ликвидна подкрепа в размер на около 390 млн. лева. Направените промени по отношение непредприемането на нови изпълнителни действия по реда на ДОПК за публични задължения по време на обявеното извънредно положение и за актуализиране на прага на доходите, над който могат да бъдат предприемани действия за принудително изпълнение по ДОПК, са насочени отново към осигуряването на по-висок разполагаем доход за длъжниците.

– Мерки, предприети от БНБ и КФН

При възникналата извънредна ситуация, свързана с пандемията от COVID-19, в рамките на своя мандат през март БНБ приложи пакет от мерки за ограничаване на произтичащите от пандемията негативни ефекти върху банковата система и икономическата активност. С решение на Управителния съвет на БНБ № 87 от 12 март 2020 г. бяха предприети мерки за ограничаване на неблагоприятното въздействие върху финансовата стабилност от разпространението на COVID-19, спрямо кредитните институции, лицензирани да извършват дейност в Република България. В тази връзка бяха предприети действия по укрепване на капиталовата позиция на банките и защита от концентрация на пласменти към чуждестранни юрисдикции и институции с потенциал за влошаване на кредитното качество, измерено посредством кредитния им рейтинг. Ограничаването на експозициите се осъществява посредством налагането от страна на БНБ на индивидуални и съвкупни лимити по експозиции към контрагенти – централни правителства и кредитни институции спрямо общите активи на кредитните институции. Лимитите на експозициите са на база средната сума на активите на банките за последните четири тримесечия и са диференцирани спрямо кредитния рейтинг на съответния контрагент. Укрепването на капиталовата позиция на кредитните институции се постига и с решение на Управителния съвет на БНБ, отнасящо се до неразпределяне на дивиденди от страна на банките както от реализираната през 2019 г. печалба, така и от натрупания в миналото финансов резултат. С цел запазване на устойчивостта на банковата система и засилването на нейната гъвкавост, беше взето решение и за отмяна на предвидените за 2020 г. и 2021 г. увеличения на антицикличния капиталов буфер.

БНБ прилага и допълнителни мерки за безпрепятствено функциониране на паричния режим и свързаната с това инфраструктура, включително за налично-паричното обръщение, платежните системи и дейностите на БНБ като фискален агент на правителството.

БНБ активира и инструментариум за динамично наблюдение на ликвидната позиция на банките посредством почасова ликвидна справка, с цел навременното установяване на неблагоприятно развитие или резки промени в разполагаемите свободни ликвидни средства.

Като допълнителна мярка, свързана с намаляване на ефектите върху икономическата активност от разпространението на COVID-19, на 3 април 2020 г. Управителният съвет на БНБ прие решение, че ще спазва гласуваните в Европейския банков орган Насоки относно законодателните и частните мораториуми върху плащания по кредити във връзка с COVID-19 (EBA/GL/2020/02). В следствие на това бе инициран диалог с банковата индустрия за изготвяне на Ред за отсрочване и уреждане на изискуеми задължения на физически и юридически лица към банки и дъщерните им дружества. На 10 април Управителният съвет на БНБ утвърди представения от Асоциацията на банките в България проект на Ред за отсрочване и уреждане на изискуеми задължения към банки и дъщерните им дружества – финансови институции във връзка с извънредното положение, въведено от Народното събрание на 13 март 2020 г. След утвърждаването му документът представлява частен мораториум по смисъла на Насоките на Европейския банков орган относно законодателните и частните мораториуми върху плащания по кредити във връзка с COVID-19 (EBA/GL/2020/02). Утвърденият частен мораториум осигурява възможност за промени в графика за изплащане на главницата и/или лихвите по задълженията, без да се променят ключови параметри по кредитния договор, например вече договорените лихви. Могат да бъдат разсрочвани задължения за срок до 6 месеца, който да изтича до 31 декември 2020 г. Разсрочваните задължения трябва да са били редовно обслужвани или с просрочие не повече от 90 дни към 1 март 2020 г.

Комисията за финансов надзор осъществява проактивен мониторинг върху дейността на поднадзорните лица, както от гледна точка на финансовото им състояние, така и на оперативното им функциониране. Изискана е информация относно управлението на риска, плановете за действие в извънредни ситуации и предприетите и планирани мерки във връзка с пандемията. КФН в качеството ѝ на участник в Европейската система за финансов надзор (ESFS), е активно ангажирана в дейността на Европейските регулаторни органи и участва в приемането на редица мерки, които целят да създадат единна европейска практика по отношение на пазарните участници и еднаква защита за потребителите на финансови услуги.

3.3.3 Други мерки от социално-административен характер:

- в областта на туризма се подготвя пакет от мерки за предотвратяване на несъстоятелност на фирми от сектора, включително и издаване на ваучери, валидни две години, за замяна на отменени пътувания или почивки;
- заплатите (след заплащане на дължимите данъци и осигуровки) на народните представители, членовете на Министерския съвет, ръководителите на държавните и изпълнителните агенции и членовете на политическите им кабинети за периода на извънредното положение ще бъдат предоставени в полза на системата на здравеопазването;
- за периода на извънредното положение държавната субсидия по Закона за политическите партии не се начислява и не се дължи, поради което за този период политическите партии няма да получават субсидии от държавата;

- със заповед на министъра на здравеопазването бяха забранени посещенията в увеселителни и игрални зали, дискотеки, барове, ресторанти, заведения за бързо обслужване, питейни заведения, кафе сладкарници и големи търговски центрове тип МОЛ, с изключение на банковите и застрахователните офиси, хранителните магазини и аптеките в тях. Беше преустановено провеждането на всякакъв вид масови мероприятия. Плановите консултации и операции и профилактичните прегледи и имунизации бяха забранени за периода до 20 април т.г.;
- даване право на безработните лица да работят в селското стопанство, без да губят помощите си за безработни;
- забрана на износа на медицинско оборудване, консумативи и лекарства до натрупване на достатъчни количества за нуждите на страната;
- даване право на работодателите да въвеждат, дори без съгласието на работниците, работа от къщи или да предоставят на работниците, дори без тяхно съгласие, половината от платения им годишен отпуск;
- до отмяна на извънредното положение не се налагат запори на банкови сметки на физически лица и на лечебни заведения, запори върху трудови възнаграждения и пенсии, обезпечителни мерки върху медицинска апаратура и оборудване, както и извършването на описи на движими вещи и недвижими имоти, собственост на физически лица;
- до отмяна на извънредното положение не се прилагат последиците от забава за плащане на задължения на частноправни субекти, вкл. лихви и неустойки за забава, както и непаричните последици като предсрочна изискуемост, разваляне на договор и изземване на вещи

– Мерки в сферата на образованието

За периода на извънредно положение се преустановяват учебните занятия в училищата, университетите и другите обучителни институции и организации, както и посещението на децата в детските ясли и детските градини.

С отговор на така създалата се ситуация и във връзка с провежданата политика за засилване на уменията, включително на цифровите умения и за повишаване на качеството и приобщаващия характер на образованието и обучението, по отношение на образованието, усилията са насочени към осигуряване на условия за обучение в електронна среда.

Към момента около 89% от учениците са включени в обучение в електронна среда, като на всички училища са изпратени акаунти за работа в безплатни електронни платформи. Децата със затруднения в обучението, както и тези 11%, които не са обхванати в електронно обучение, ще имат допълнителни учебни занимания през летните месеци. При липса на технически средства, медиатори предоставят материали по домовете.

Осигурени са необходимите технически средства на педагогическите специалисти и са създадени нови Wi-Fi зони в местата с концентрация на деца без достъп до интернет.

Създадена е Национална електронна библиотека на учителите, в която има възможност за публикуване и споделяне на авторски обучителни, дидактически и методически материали за работа в електронна среда.

Таблица 2: Приети/обявени дискреционни мерки в отговор на разпространението на COVID-19, 2020 г.

Наименование на мярката	Описание	Код по ESA (приходен/разходен компонент)	Произход на средствата	Статус на приемане / Нормативно основание	Въздействие върху бюджета, годишно, млн. лв.*	Въздействие върху бюджета, % от БВП – промяна спрямо предходна година
1	2	3	4	5	6	7
I. МЕРКИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО И ЗА ЛЕЧЕНИЕ НА COVID -19						
Неотложни разходи по превенция на разпространението на COVID-19	Обеспечаване на необходимия финансов ресурс за изпълнението на вменените функции и отговорности, като приоритет са работещите на първа линия в борбата с разпространението на вируса – здравните работници и служители в сектора на вътрешния ред и сигурността и отбраната.	D.1/P.2/P.51g, разходна	За сметка на реструктуриране на разходите по държавния бюджет	Закон за мерките и действията по време на извънредното положение (ЗМДВИП), обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г.	500.00	0.43%
<i>В т.ч. Извънреден труд от полицейските органи и органите по пожарна безопасност и защита на населението</i>	<i>Увеличение на разходите за персонал/извънреден труд</i>	D.1, разходна		<i>чл. 8, ал. 2 от ЗМДВИП, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г.</i>	161.37	0.14%
<i>Участие на военнослужещите от въоръжените сили при прилагането на противоепидемични мерки</i>	<i>Увеличение на разходите за издръжка/командировъчни</i>	D.1/P.2, разходна		<i>чл. 9 и 11 от ЗМДВИП, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г.</i>	168.10	0.14%
<i>Командиране на служители от РЗИ и РЗК за временно изпълнение на дейности по държавен здравен контрол</i>	<i>Увеличение на разходите за разходи за персонал, издръжка/командировки</i>	D.1, разходна		<i>чл. 18 и 19 от ЗМДВИП, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г.</i>	0.50	0.00%
<i>Мерки за контрол на спазването на задължителна изолация на болни, на заразители, на контактни лица и на лица, които са влезли на територията на страната от други държави</i>	<i>Увеличение на разходи за персонал и издръжка</i>	D.1/P.2, разходна		<i>§ 22 от ЗМДВИП относно Закона за здравето</i>	11.50	0.01%

1	2	3	4	5	6	7
След доклад от Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси“ и преценка на МС за осигуряване на допълнителни резерви на стоки и средства от първа необходимост	Увеличение на средствата за допълване на държавния резерв	P.2, разходна		чл. 17 от ЗМДВИП, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г.	4.00	0.00%
Разширяване възможностите за получаване на парични помощи, вкл. за безработица, Преизчисляване на пенсиите	Увеличение на средствата за помощи и пенсии по бюджета на ДОО	D.62, разходна		§ 5, т.2 от ЗМДВИП, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г.; § 7 от ЗМДВИП, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г.	36.90	0.03%
Безвъзмездно предоставяне на храна и санитарни продукти за хора в неравностойно положение	Осигуряване на топъл обяд за социално слаби и възрастни хора в до 172 общини, за извънредна социална подкрепа за период от м. март 2020 г. до м. април 2020 г. на до 44 хиляди лица от най-уязвимите социални групи. Социална подкрепа – закупуване и доставка на препарати за дезинфекция на ръце на до 7 000 лица над 65-годишна възраст в невъзможност за самообслужване.	D.62, разходна		В рамките на бюджета на МТСП	5.20	0.00%
Продължаване срока да действат на експертните решения на ТЕЛК и НЕЛК, на които срокът изтича по време на действие на извънредното положение	Експертните решения на ТЕЛК и НЕЛК за определяне на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, при които срокът на инвалидност изтича по време на действие на този закон, продължават действието си до отмяна на извънредното положение и два месеца след неговата отмяна	D.62, разходна		§ 20 от ЗМДВИП, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г.	6.00	0.01%
Други разходи, свързани с мерки по ЗМДВИП		D.1/P.2/P.51g, разходна			106.43	0.09%
Профилактични и противоепидемиологични мерки	Допълнителни средства, преведени по бюджета на Министерство на здравеопазването за общините: Разходи за материали – закупуване на дезинфектанти, маски, ръкавици, термометри, прегради при плащане на данъци и	P.2, разходна	За сметка на преструктуриране на разходите по държавния бюджет	ПМС № 40 от 2020 г.	7.00	0.01%

1	2	3	4	5	6	7
	такси и подаване на заявления за услуга; Разходи за външни услуги – за дезинфекция на кофи за смет; Разходи за дезинфекция на соц. домове – за стари хора.					
Покупка на термални камери и санитарно оборудване за ГКПП	Закупуване и монтиране на термокамери и системи за дезинфекция на въздуха и повърхности за всички гранични пунктове – сухопътни и летища	P.51g, разходна	За сметка на реструктуриране на разходите по държавния бюджет	Реструктуриране в рамките на бюджета на МЗ	7.60	0.01%
Дистанционно обучение на учениците, както и подкрепа за личностно развитие, посредством средствата на информационните и комуникационните технологии. – Национална програма "ИКТ" по бюджета на МОН	Осигуряване на технически средства на педагогическите специалисти и на нови Wi-Fi зони	P.2/P.51g, разходна	За сметка на реструктуриране на разходите по държавния бюджет	Чл. 20. (1) от ЗМДВИП	2.20	0.00%
II. МЕРКИ ЗА БИЗНЕС И ЗАЕТОСТ						
Увеличаване на капитала на Българската банка за развитие	Увеличаване на капитала на Българската банка за развитие (ББР) със 700 млн. лв., създаващо допълнителна възможност за издаване на гаранции по заемни споразумения – 500 млн. лв. за гаранции на останалите търговски банки при предоставяне от тяхна страна на кредити за подкрепа на бизнеса, изпитващ трудности с ликвидността и кредитирането и 200 млн. лв. като гаранция пред търговските банки за отпускане на потребителски безлихвени кредити на лица, лишени от възможност да полагат труд по време на кризата.	F.5, финансираща	Допълнително финансиране	РМС 215/27.03.2020 г за увеличение на акционерното участие на държавата в капитала на Българската банка за развитие	700.00	0.60%
<i>В т.ч. Безлихвени кредити в помощ на хора, лишени от възможността да полагат труд поради COVID-19</i>	<i>Цел: Подпомагане на засегнати от пандемията физически лица, които са: - Наети на трудов договор в неплатен отпуск - Самоосигуряващи се лица, които са прекъснали дейност и имат поне 20% спад в доходите. - Без такси, комисионни и неустойки по кредитите. Кредити до 4500 лв. – безлихвени, с</i>	<i>F.5, финансираща</i>		<i>РМС 257/14.04.2020 г.</i>	<i>200.00</i>	<i>0.17%</i>

1	2	3	4	5	6	7
	<i>гратисен период от 24 месеца и срок за издължаване до 5 години. Възможност за кандидатстване пред 12 търговски банки.</i>					
<i>Необезпечени кредити за МСП за осигуряване на ликвидност</i>	кредити за МСП, предоставяни от търговски банки с цел осигуряване на ликвидност за преодоляване на негативните последици от COVID-19. Управляван от Българска банка за развитие през търговските банки. - Максимален размер: до 300 000 лв. - Гратисен период (главница и лихва): до 36 месеца - Без обезпечение - Допустими всички сектори и обхваща цялата територия на България - Срок за кандидатстване: до 23.12.2020 г. Очакваният портфейл кредити, който ще се получи по този инструмент, може да достигне 2 млрд. лева.	F.5, финансираща			500.00	0.43%
Подкрепа на икономиката и запазване на работните места в страната – т. нар. мярка "60/40"	Поемане от страна на държавата на изплащането на 60 на сто от осигурителния доход за м. януари и дължимите осигурителни вноски за сметка на осигурителя в предприятия, чийто бизнес е пострадал в най-голяма степен от въведените извънредни мерки за овладяване разпространението на заразата от коронавируса.	D.62, разходна	Допълнителни разходи	Приета, Закон за изменение и допълнение на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г.	1 000.00	0.85%
Намаляване размера на вноските за наем и за ползване или за освобождаване от заплащането им изцяло или частично	До отмяната на извънредното положение по решение на Министерския съвет министрите, областните управители и ръководителите на други ведомства, предоставили под наем или за ползване имоти – държавна собственост, или общинските съвети, предоставили под наем или за ползване имоти – общинска собственост, може да приемат решения, съответно издадат заповеди за намаляване размера на вноските за наем и за ползване или	P.131, приходна		Закон за изменение и допълнение на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г.	-30.00	-0.03%

1	2	3	4	5	6	7
	за освобождаване от заплащането им изцяло или частично от физически и юридически лица – наематели или ползватели, които са ограничили или преустановили дейността си вследствие на мерките и ограниченията, наложени по време на извънредното положение.					
Наложените мерки за физически ограничения и мерки, водещи до ограничаване или преустановяване ползването на съответните услуги за периода на извънредно положение	Намаление на постъпленията от туристическия данък, данъка върху недвижимите имоти, таксите за ползване на пазари и тържища, за технически услуги и за детски градини	D2, приходна		Заповед на министъра на здравеопазването за наложени мерки за физически ограничения и мерки водещи до ограничаване или преустановяване ползването на съответните услуги за периода на извънредно положение	-70.00	-0.06%

Таблица 3: Приети/обявени гаранции в отговор на пандемията от COVID-19

Списък с мерки	Описание	Статут на приемане	Максимален размер на условните задължения (% от БВП)	
Подпомагане на икономиката	Предвидена е възможност за издаване на държавни гаранции по заемни споразумения на ББР в размер до 700 млн. лв., при спазване на законодателството в областта на държавните помощи	Регламентирано в чл. 70а от Закона за държавния бюджет на Р. България за 2020 г. с изменението на закона (обн., ДВ бр. 34 от 09.04.2020 г.)		0.6
			Общо	0.6%

3.3.4 Принос на структурните фондове към мерки в борбата срещу пандемията

След разрешението от Европейската комисия и част от средствата по оперативни програми ще бъдат насочени за борба с разпространението на корона вируса и ликвидиране на последиците от него. Съвместно с управляващите органи по отделните оперативни програми бяха идентифицирани потенциалните ресурси, програми и мерки, които да бъдат мобилизирани за непосредствен отговор на задълбочаващата се криза. Въз основа на информацията за вътрешното разпределение на ресурса по програми и необходимия допълнителен бюджет за финансиране на конкретни мерки, са определени трансфери на средства от и към определени оперативни програми, позволяващи финансиране на необходими предвид ситуацията действия.

Формиран е финансов пакет от над 870 млн. лева, с който ще бъдат финансирани мерки от социално-икономически характер за подкрепа на непосредствено засегнатите от кризата лица и предприятия. За източници служат вътрешен ресурс от недоговорени и спестени от текущи операции средства, както и преразпределените чрез прехвърляне на средства към оперативни програми „Развитие на човешките ресурси“, „Иновации и конкурентоспособност“ и „Региони в растеж“. Прехвърлянето на средства между оперативните програми и насочването им към специфични мерки за минимизиране на отрицателните последици от епидемичното разпространение на COVID-19 стартира с Решение на Министерския съвет № 256 от 14.04.2020 г., като предстои изменение и на самите програми.

В зависимост от своята насоченост част от мерките вече са в процес на реализация, а именно: „Защита на населението от заплахи за общественото здраве“ на стойност 60 млн. лв. и „Патронажна грижа за възрастни и хора с увреждания, и лица поставени под карантина“ на стойност 45 млн. лева, финансирани със средства от ОП „Развитие на човешките ресурси“, както и „Борба с COVID-19“ на стойност 40.4 млн. лв., финансиран със средства от ОП „Региони в растеж“. Други мерки, като подготовка на таргетирани финансови инструменти за подпомагане на МСП, туризма и др. засегнати от кризата икономически субекти, са в процес на разработване.

На 1 април 2020 г. влезе в сила Регламент (ЕС) 2020/460 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 1301/2013, (ЕС) № 1303/2013 и (ЕС) № 508/2014 във връзка със специални мерки за мобилизиране на инвестиции в системите на здравеопазване на държавите членки и в други сектори на техните икономики за противодействие на COVID-19 (Инвестиционна инициатива в отговор на коронавируса – CRII). С промените на Регламента за общите разпоредби и Регламента за Европейския фонд за регионално развитие се дава необходимата гъвкавост на държавите членки за прехвърляне на средства в рамките на дадена програма, като отпада необходимостта от одобрение от страна на Европейската комисия на промени в програмите до определен лимит от техния бюджет. В допълнение се допуска подкрепа за осигуряване на работен капитал за малки и средни предприятия за ефективен отговор на заплахата за общественото здраве, както и възможности за инвестиции в продукти и услуги за укрепване на капацитета на обществените здравни институции. Съответните разходи въз основа на изменените разпоредби са допустими от 1 февруари 2020 г.

На 2 април 2020 г. ЕК представи втори пакет с мерки и предложения за изменение и допълнение на приложимите регламенти за финансиране на Кохезионната политика 2014–

2020 г. чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) с цел подпомагане на страните членки за борбата с COVID-19 (CRII+), целящи осигуряване на допълнителна гъвкавост на държавите членки, за да могат да отговорят на тази безпрецедентна криза чрез засилване на възможността за мобилизиране на цялата неизползвана подкрепа от фондовете.

Таблица 4: Мобилизиран финансов ресурс от оперативните програми 2014–2020 г. за подкрепа на мерките в отговор на пандемията от COVID-19

Принос от Европейските структурни и инвестиционни фондове за подкрепа на мерките за минимизиране на отрицателните последици от епидемичното разпространение на COVID-19, в това число:	–Общ заделен ресурс: 873.5 млн. лв.	Статут на приемане
1) Защита на населението от заплахи за общественото здраве (60 млн. лева) ОП "Развитие на човешките ресурси 2014–2020" Мярката е с директен бенефициент – Министерство на здравеопазването	Приоритетна ос 1: Подобряване достъпа до заетост и качеството на работните места; разходи за възнаграждения, командировки и материали „Подкрепа на работещи в системата на здравеопазването в условия на заплаха за общественото здраве от COVID-19”	Приета
2) Патронажна грижа за възрастни и хора с увреждания, и лица поставени под карантина (45 млн. лева). ОП "Развитие на човешките ресурси 2014–2020"		Приета
3) Краткосрочни схеми за заетост по тематични цели 8 и 9 (254.8 млн. лева) ОП "Развитие на човешките ресурси 2014–2020"	Мярката ще бъде финансирана с ресурс на програмата, който се очаква да не бъде усвоен от бенефициентите или от операции, които няма да бъдат стартирани през 2020 г. (121 млн. лв.) и прехвърляне на ресурс от ОП "Добро управление" (105 млн. лв.) и от ОП "Наука и образование за интелигентен растеж" (28.8 млн. лв.)	Предстои
4) Осигуряване на оборотен капитал (подкрепа за ликвидност) за МСП, като временна мярка в отговор на кризата с общественото здраве – чрез грантова схема ОП "Иновации и конкурентоспособност" (273.3 млн. лв.)		Предстои
5) Осигуряване на оборотен капитал (подкрепа за ликвидност) за МСП, като временна мярка в отговор на кризата с общественото здраве – чрез финансов инструмент ОП "Иновации и конкурентоспособност" (200 млн. лв.)		Предстои
6) Осигуряване на средства за закупуване на медицински консумативи и оборудване за лечебните заведения, които са на първа линия в борбата с COVID-19 (40.4 млн. лева) Мярката е с директен бенефициент – Министерство на здравеопазването ОП "Региони в растеж"	Подкрепата ще бъде насочена за осигуряване на: <ul style="list-style-type: none"> – Апарати за инвазивна респираторна вентилация (317 бр.), легла, специализиран преносим комплект, специализирано оборудване за лаборатории; – Консумативи (140 000 бр.) и тестове (177 000 бр.) за първична и потвърждаваща диагностика за болници и лаборатории/национален център за заразни и паразитни болести; – Лично предпазно оборудване и облекла за болници, регионални инспекторати, центрове за трансфузионна хематология и центрове за спешна помощ. 	Приета

ПРИЛОЖЕНИЕ А

Табл. 1а: Макроикономически перспективи

	Код по ЕСС 2010	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Равнище (млн. лв.)	Темп на изменение	Темп на изменение	Темп на изменение	Темп на изменение	Темп на изменение
Реален БВП (по цени от предходната година)	B1*g	113 393	3.4	-3.0	п.а.	п.а.	п.а.
Номинален БВП	B1*g	118 669	8.2	-1.1	п.а.	п.а.	п.а.
Компоненти на реалния БВП							
Частно потребление	P.3	69 288	5.8	-2.0	п.а.	п.а.	п.а.
Правителствено потребление	P.3	19 043	5.5	7.7	п.а.	п.а.	п.а.
Бруто образуване на основен капитал	P.51	21 075	2.2	-2.5	п.а.	п.а.	п.а.
Изменение на запасите и нетно при добиване на активи (% от БВП)	P.52+ P.53	1 428	1.2	1.2	п.а.	п.а.	п.а.
Износ на стоки и услуги	P.6	73 645	1.9	-16.3	п.а.	п.а.	п.а.
Внос на стоки и услуги	P.7	71 086	2.4	-12.9	п.а.	п.а.	п.а.
Приноси към растежа на реалния БВП (пр. п.)							
Крайно вътрешно търсене		-	4.8	-0.3	п.а.	п.а.	п.а.
Изменение в запасите и нетно при добиване на активи	P.52+P. 53	-	-1.2	0.0	п.а.	п.а.	п.а.
Външен баланс на стоки и услуги	V.11	-	-0.3	-2.6	п.а.	п.а.	п.а.

Табл. 16: Ценова динамика

	Код по ЕСС 2010	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Равнище	Промяна ¹⁶	Промяна	Промяна	Промяна	Промяна
Дефлатор на БВП		100	4.7	1.9	п.а.	п.а.	п.а.
Дефлатор на частното потребление		100	2.0	0.4	п.а.	п.а.	п.а.
ХИПЦ ¹⁷		100	2.5	0.1	п.а.	п.а.	п.а.
Дефлатор на правителственото потребление		100	9.3	6.2	п.а.	п.а.	п.а.
Дефлатор на инвестициите		100	2.8	1.4	п.а.	п.а.	п.а.
Дефлатор на цените на износа (стоки и услуги)		100	2.4	-6.4	п.а.	п.а.	п.а.
Дефлатор на цените на вноса (стоки и услуги)		100	0.4	-6.9	п.а.	п.а.	п.а.

Табл. 2а: Бюджетни прогнози на сектор „Държавно управление“

Нето предоставени заеми (ЕДР В.9) по подсектори	ЕСС 2010	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Равнище, млн. лв.	% от БВП	% от БВП	% от БВП	% от БВП	% от БВП
1. Консолидирано правителство	S.13	2 469.7	2.1	-3.1	п.а.	п.а.	п.а.
2. Централно правителство	S.1311	2 349.5	2.0	-3.2	п.а.	п.а.	п.а.
3. Регионално правителство	S.1312				п.а.	п.а.	п.а.
4. Местно правителство	S.1313	-145.6	-0.1	0.0	п.а.	п.а.	п.а.
5. Фондове за социално осигуряване	S.1314	265.8	0.2	0.1	п.а.	п.а.	п.а.
6. Общо приходи	TR	45 553.8	38.4	37.1	п.а.	п.а.	п.а.
7. Общо разходи	TE	43 084.1	36.3	40.2	п.а.	п.а.	п.а.
8. Нето предоставени/ получени заеми	ЕДР В.9	2 469.7	2.1	-3.1	п.а.	п.а.	п.а.
9. Лихвени разходи	ЕДР D.41	665.8	0.6	0.6	п.а.	п.а.	п.а.
10. Първичен баланс		3 135.5	2.6	-2.5	п.а.	п.а.	п.а.
11. Еднократни и други временни мерки		0.0			п.а.	п.а.	п.а.
12. Общо данъци (12=12а+12б+12с)		25 640.5	21.6	21.6	п.а.	п.а.	п.а.
12а. Данъци върху производството и вноса	D.2	18 300.8	15.4	15.3	п.а.	п.а.	п.а.
12б. Текущи данъци върху доходите, богатството и т.н.	D.5	7 026.6	5.9	6.0	п.а.	п.а.	п.а.

¹⁶ Процентно изменение спрямо предходната година.

¹⁷ Незадължителен за Програмите за стабилност.

Нето предоставени заеми (EDP B.9) по подсектори	ECC 2010	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Равнище, млн. лв.	% от БВП	% от БВП	% от БВП	% от БВП	% от БВП
12с. Данъци върху капитала	D.91	313.1	0.3	0.3	n.a.	n.a.	n.a.
13. Социално-осигурителни вноски	D.61	10 613.0	8.9	9.3	n.a.	n.a.	n.a.
14. Доход от собственост	D.4	682.8	0.6	0.6	n.a.	n.a.	n.a.
15. Други		8 617.5	7.3	5.6	n.a.	n.a.	n.a.
16=6. Общо приходи	TR	45 553.8	38.4	37.1	n.a.	n.a.	n.a.
Данъчно бреме (D.2+D.5+D.61+D.91- D.995)		36 253.5	30.6	30.9	n.a.	n.a.	n.a.
17. Компенсация на наетите лица + междинно потребление	D.1+P.2	17 444.8	14.7	16.0	n.a.	n.a.	n.a.
17а. Компенсация на наетите лица	D.1	12 165.3	10.3	11.1	n.a.	n.a.	n.a.
17б. Междинно потребление	P.2	5 279.5	4.4	4.9	n.a.	n.a.	n.a.
18. Общо социални трансфери (18=18а+18б)		15 999.8	13.5	15.2	n.a.	n.a.	n.a.
<i>В т.ч. обезщетения при безработица</i>	D.621, D.624	424.5	0.4	0.4	n.a.	n.a.	n.a.
18а. Социални трансфери в натура	D.6311. D.63121. D.63131	3 271.5	2.8	2.8	n.a.	n.a.	n.a.
18б. Социални трансфери без тези в на- тура	D.62	12 728.3	10.7	12.5	n.a.	n.a.	n.a.
19=9. Лихвени разходи	EDP D.41	665.8	0.6	0.6	n.a.	n.a.	n.a.
20. Субсидии	D.3	2 839.3	2.4	2.1	n.a.	n.a.	n.a.
21. Бруто образуване на основен капитал	P.51	3 758.8	3.2	4.3	n.a.	n.a.	n.a.
22. Капиталови трансфери	D.9	1 370.0	1.2	0.6	n.a.	n.a.	n.a.
23. Други		975.6	0.8	1.3	n.a.	n.a.	n.a.
24=7. Общо разходи	TE1	43 084.1	36.3	40.2	n.a.	n.a.	n.a.
Правителствено потребление (в номинално изражение)	P.3	20 821.3	17.5	20.3	n.a.	n.a.	n.a.